

9 dhjetor 2021

CEPEJ(2021)15

**KOMISIONI EVROPIAN PËR EFIKASITETIN E DREJTËSISË
(CEPEJ)**

**Udhëzime për paraqitjen e dosjes elektronike në gjykatë (e-
dosjimin) dhe digjitalizimin e gjykatave**

*Dokument i miratuar në mbledhjen e 37-të plenare të CEPEJ-it, në
Strasburg dhe online, 8 dhe 9 dhjetor 2021*

Tabela e përmbajtjes

Hyrje	3
Qëllimi dhe fushëveprimi	4
Përkufizimet	4
Parimet udhëzuese	4
Konceptet kryesore	6
Pjesa I - Qeverisja dhe çështjet strategjike	6
Strategjia dhe vizioni gjithëpërfshirës	6
Legjislacioni përkatës	7
Strategjia e qeverisjes	8
Përfshirja bashkëpunuese e palëve të interesuara	8
Angazhim aktiv ndaj parimit "digjital sipas paracaktimit"	9
Pjesa II – Aspekte organizative	9
Shpërndarja e arsyeshme e burimeve	9
Menaxhim i shkathët i projektit	10
Kufizimet e ndërlikueshmërisë	10
Përqendrimi i përdoruesit	11
Komunikimet efektive	11
Mbështetje dhe trajnim në shumë nivele	12
Pjesa III – Aspekte teknike	12
Dokumente në formë elektronike	12
Pagesat elektronike	13
Menaxhimi efektiv i të dhënave dhe dokumenteve	14
Të dhëna të qasshme gjyqësore	14
Vendimet e Gjykatës në dispozicion publik	14
Kërkesat për vazhdimësinë e biznesit	15
Masat mbrojtëse të sigurisë	15
Arkitektura ndërvepruese	16
Shtojca. Lista kontrolluese për zhvillimin e një sistemi të dosjeve elektronike si pjesë e një strategjie gjithëpërfshirëse të digjitalizimit të gjykatave	17

Hyrje

Grupit të Punës për Drejtësinë Kibernetike dhe Inteligjencën Artificiale të Komisionit për Efikasitetin e Drejtësisë (CEPEJ-GT-CYBERJUST) të Këshillit të Evropës iu besua zhvillimi i mjeteve për të ofruar një kornizë dhe masa mbrojtëse për shtetet anëtare dhe profesionistët e drejtësisë të gatshëm të krijojnë ose të përdorin teknologjitë e informacionit dhe komunikimit (TIK) dhe/ose mekanizmat e inteligjencës artificiale (IA) në sistemet gjyqësore me synimin për të përmirësuar efikasitetin dhe cilësinë e drejtësisë.

Në Shtator 2020, CEPEJ-GT-CYBERJUST vendosi të nisë punën e tij për paraqitjen e dosjes elektronike në gjykatë (e-dosjimin). Një raport mbi temën¹ u finalizua në prill 2021, përkatësisht “Pasqyra analitike e gjendjes në dosjet elektronike gjyqësore (e-dosjimi) në shtetet anëtare të zgjedhura të Këshillit të Evropës”. Ky udhëzues për paraqitjen e dosjeve elektronike gjyqësore (e-dosjimin) dhe digjitalizimin e gjykatave bazohet në gjetjet e këtij raporti.

Puna në kuadër të studimit të sipërpërmendur për paraqitjen e dosjeve elektronike në gjykatë është udhëhequr nga dy nocione kryesore: (1) zbatimi i zgjidhjeve digjitale në gjyqësor duhet të kuptohet si një reformë sistematike dhe gjithëpërfshirëse – që shkon përtej teknologjisë; dhe (2) arkivimi elektronik dhe digjitalizimi i procedurave gjyqësore janë procese të vazhdueshme që janë pjesë e një ekosistemi të plotë shërbimesh, qofshin ato digjitale apo jo, në vend të projekteve të veçanta me një kohë të caktuar zbatimi. Të njëjtat koncepte nënvizojnë udhëzimet aktuale.

Udhëzimet bazohen në të kuptuarit se një sistem i dosjeve elektronike duhet të krijojë një kanal digjital që mundëson ndërveprimin dhe shkëmbimin e të dhënave dhe e-dokumenteve ndërmjet gjykatave dhe përdoruesve të gjykatës². Një koncept i tillë kërkon një ndryshim që përfshin jo vetëm përdorimin e teknologjive të përditësuara për të mbështetur punën e sistemeve gjyqësore, por edhe reflektimin mbi konsideratat ligjore, organizative dhe socio-kulturore që ndikojnë në funksionimin e organeve gjyqësore. Një shembull i ngjashëm mund të jepet me natyrën rrethore të digjitalizimit të procedurave gjyqësore që kërkon standardizimin dhe thjeshtimin e proceseve në disa raste të ndjekura nga ndryshime ligjore që prekin të drejtat e atyre që janë përfshirë në secilin proces, të cilat nga ana tjetër mund të kërkojnë rregullime operacionale, etj.

Parimet udhëzuese dhe konceptet kryesore rreth të cilave përqendrohen udhëzimet janë paraqitur gjithashtu për të ofruar informacion përmbytësor. Këto parime konsiderohen elemente thelbësore të çdo strategjie të qeverisjes elektronike në dritën e debatit mbi digjitalizimin e gjithanshëm në dekadën e fundit; rrjedhimisht, ato janë zgjeruar për qëllimet e udhëzimeve aktuale në lidhje me rëndësinë e tyre me kontekstin gjyqësor. Më tej, çdo sistem informacioni gjyqësor – pa marrë parasysh qëllimin dhe/ose funksionalitetin e tij – duhet të vendoset duke pasur parasysh vlerat thelbësore gjyqësore.

Më pas, udhëzimet ndahen në tri pjesë: e para mbulon qeverisjen dhe aspektet ligjore drejt ndërtimit të një ekosistemi të plotë të shërbimeve gjyqësore elektronike; e dyta i referohet aspekteve socio-kulturore dhe organizative për të mbështetur zhvillimin e një sistemi të dosjeve elektronike nga perspektiva e përdoruesit; dhe e treta fokusohet në aspektet teknike që duhen marrë në konsideratë. Shtojca përmban një listë kontrolli për shtetet duke thirrur për reflektim mbi kërkesat bazë për vendosjen e një sistemi të dosjeve elektronike.

---

¹ (CEPEJ-GT-CYBERJUST (2021) 2)

² Shtirja dhe funksionalitetet e një sistemi të dosjes elektronike, siç paraqitet në këto udhëzime, zgjerohen bazuar në punën e Cordella A. dhe F. Contini (2020), Teknologjitë digjitale për drejtësi më të mirë: Një pako mjetesh për veprim, Banka ndër-amerikane për zhvillim/Banka Botërore, Uashington DC, <https://publications.iadb.org/en/digital-technologies-for-better-justice-a-pako-për-veprim>. DOI: <https://doi.org/10.18235/0002297>

Qëllimi dhe fushëveprimi

Udhëzimet parashikojnë një sërë masash kryesore që shtetet duhet të ndjekin kur hartojnë dhe zbatojnë një sistem të dosjeve elektronike dhe ndjekin digjitalizimin e gjykatave, duke krijuar kështu një kanal digjital që mundëson ndërveprimin dhe shkëmbimin e të dhënave dhe e-dokumenteve ndërmjet gjykatave dhe përdoruesve të gjykatave. d.m.th., palët në proces, avokatë dhe/ose praktikantë ligjorë, dëshmitarë (ekspertë) dhe/ose akterë të tjerë të përfshirë në procedurat gjyqësore).

Udhëzimet janë ndërtuar mbi të kuptuarit se çdo shtet ka parashikuar tashmë (ose ka marrë masa për të siguruar) aktivitetet e nevojshme mbështetëse dhe objektet e infrastrukturës, duke përfshirë rrjetin, harduerin, softuerin, zhvillimin dhe mirëmbajtjen, të mjaftueshme për të operuar një sistem dosjesh elektronike duke ndjekur kriteret dhe standardet e përbashkëta të përditësuara për zhvillimin e teknologjisë së informacionit, disponueshmërinë, shkallëzueshmërinë, sigurinë e informacionit dhe menaxhimin e cilësisë (së të dhënave).

Për qëllimet e këtij udhëzuesi, regjistrimi elektronik konsiderohet i kufizuar në komunikimin ndërmjet gjykatave dhe përdoruesve të gjykatave dhe nuk mbulon proceset e integritit të sistemit në sistemit dhe shkëmbimin e të dhënave apo dokumenteve elektronike ndërmjet sistemeve të vendosura nga akterët e drejtësisë penale (d.m.th., gjykatat, prokuroritë, agjencitë ligjzbatuese).

Ndërkohë që udhëzimet mund të përdoren si bazë për të gjitha procedurat gjyqësore, ekzistojnë dallime ndërmjet kërkesave për regjistrim elektronik për procedurat civile, administrative dhe penale nga një juridiksion në tjetrin. Konteksti unik institucional, ligjor dhe teknologjik i çdo shteti duhet të merret parasysh kur planifikohet, hartohet dhe zbatohet një sistem i dosjeve elektronike.

Kështu, udhëzimet ofrojnë një kornizë për një sistem të dosjeve elektronike (a) duke i mundësuar një pale të fillojë një proces gjyqësor duke dorëzuar dhe pranuar dokumente elektronike, të shkëmbejë dokumente procedurale me palët e tjera të përfshira në proces dhe me gjyqtarët/prokurorët, të dërgojë dhe/ose të pranoj njoftime dhe thirrje elektronike, të paguaj tarifën gjyqësore në internet dhe/ose të ketë qasje në një depo të sigurt të të gjitha dokumenteve procedurale si pjesë e sistemit të menaxhimit të dokumenteve; dhe (b) të përfitoj nga një trajtim efikas dhe efektiv i të dhënave për të gjithë përdoruesit e përfshirë. Nëse do të prezantohet vetëm një grup i kufizuar i funksionaliteteve të dosjeve elektronike, nëngrupi përkatës i kërkesave të listuara në këtë udhëzues është ende i zbatueshëm.

Përkufizimet

Për qëllimet e këtyre udhëzimeve, termit më poshtë do të përcaktohen siç vijon:

- i. **dokument elektronik** (ose **e-dokument**) nënkupton çdo përmbajtje të ruajtur në formë elektronike, në veçanti tekst ose regjistrim zanor, vizual ose audio-vizual
- ii. **identifikimi elektronik** (ose **e-identifikimi**) nënkupton procesin e përdorimit të të dhënave të identifikimit të personit në formë elektronike që përfaqëson në mënyrë unike ose një person fizik ose juridik, ose një person fizik që përfaqëson një person juridik.³
- iii. **nënshkrimi elektronik** (ose **e-nënshkrimi**) nënkupton të dhënat në formë elektronike të cilat i bashkëngjiten ose shoqërohen logjikisht me të dhëna të tjera në formë elektronike dhe të cilat përdoren nga nënshkruesi për të nënshkruar⁴
- iv. **paraqitja e dosjes elektronike në gjykatë** (ose **e-dosjimi**) i referohet zgjidhjeve teknologjike që lehtësojnë qasjen në drejtësi duke krijuar një kanal digjital që mundëson ndërveprimin dhe shkëmbimin e të dhënave dhe e-dokumenteve ndërmjet gjykatave dhe përdoruesve të gjykatave
- v. **përdoruesit e brendshëm** i referohet gjyqtarëve, prokurorëve dhe personelit të organeve të tjera gjyqësore të përfshirë në administrimin e procedurave gjyqësore
- vi. **përdoruesit e jashtëm** i referohet palëve në proces, qofshin ata qytetarë, kompani private, institucione publike, avokatë dhe/ose praktikantë ligjorë, dëshmitarë (ekspertë) dhe/ose akterë të tjerë të përfshirë në procedurat gjyqësore.

Parimet udhëzuese

---

³ Përkufizimi në përputhje me Rregulloren (BE) Nr. 910/2014 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 23 korrik 2014 mbi identifikimin elektronik dhe shërbimet e besimit për transaksionet elektronike në tregun e brendshëm dhe shfuqizimin e Direktivës 1999/93/EC

⁴ Po aty.

Korniza e këtij udhëzuesi bazohet në parimet themelore ligjore mbi të cilat bazohen procedurat gjyqësore.

- A. Sundimi i ligjit funksionon si një parim i përgjithshëm dhe si një grup rregullash që rregullojnë drejtësinë, gjyqtarët, prokurorët, profesionet ligjore dhe procedurat gjyqësore. Sundimi i ligjit i referohet të gjithë anëtarëve të një shoqërie që konsiderohen njëloj subjekt i kodeve dhe proceseve ligjore të shpallura publikisht. Çdo legjislacion (i ri) në lidhje me digjitalizimin duhet të jetë i qartë, transparent dhe i parashikueshëm. Për më tepër, ai duhet të parashikojë mosmarrëveshjet që mund të lindin nga vetë digjitalizimi dhe të sigurojë që të drejtat ligjore të të gjithë përdoruesve të drejtësisë digjitale të mbrohen.
- B. Pavarësia e gjyqësorit është komponenti kryesor që siguron sundimin e ligjit. Rregullat, ligjet dhe praktikat e drejtuara nga (dhe/ose të nevojshme për) digjitalizim nuk duhet të kenë ndonjë ndikim negativ ose të rrezikojnë pavarësinë e gjyqësorit, gjyqtarëve dhe avokatëve.
- C. Të gjitha garancitë për një gjykim të drejtë zbatohen për proceset gjyqësore të digjitalizuara. Ndryshimet në rregulloren e procedurës për shkak të digjitalizimit të procedimeve, përfshirë aktet dhe dokumentet, duhet të bëhen në përputhje me të drejtën për një gjykim të drejtë.
- D. Hartimi dhe zbatimi i procedurave gjyqësore të digjitalizuara duhet të jetë jo diskriminues.
- E. Qasja në një mjet juridik efektiv do të jepet në rast se të drejtat themelore të çdo përdoruesi ndikohen negativisht ose dëmtohen nga përdorimi i teknologjisë. Në rast të pasojave procedurale që vijnë nga përdorimi i teknologjisë ose mosfunksionimi momental ose i gabuar i kësaj të fundit, falja në kohë duhet të garantohet minimalisht.
- F. Duhet të sigurohen parimet e mbrojtjes së të dhënave, duke përfshirë cilësinë dhe sigurinë e përpunimit të të dhënave gjyqësore.

Krahas sa më sipër, parimet e mëposhtme konsiderohen si elemente thelbësore të çdo strategjie të qeverisjes elektronike; Kështu, ato janë zgjeruar për qëllimet e këtij udhëzuesi dhe janë përfshirë në lidhje me rëndësinë e tyre me kontekstin gjyqësor.

- G. "Digjital sipas paracaktimit" është një parim me dimensione organizative dhe teknike dhe me rëndësi strategjike dhe duhet të zbatohet si i tillë. Në përgjithësi, i referohet ofrimit të shërbimeve publike me mjete digjitale si opsioni i preferuar për njerëzit që t'i përdorin ato, d.m.th., shërbime digjitale që janë aq të drejtpërdrejta dhe të përshtatshme sa të gjithë ata që mund t'i përdorin ato do të zgjedhin ta bëjnë këtë, ndërsa nuk përjashtohen ata që nuk mundin ose nuk janë të gatshëm.
- H. Gjithëpërfshirja dhe qasshmëria janë dimensionet kryesore të efektivitetit drejt arritjes së parimit digjital-sipas paracaktimit. Përqendrimi i përdoruesit i lejon gjyqësorit të marrë parasysh nevojat dhe zërat e të gjithë përdoruesve fundorë (qofshin ata të brendshëm apo të jashtëm) gjatë dizajnit, ofrimit, zbatimit dhe vlerësimit të zgjidhjeve dhe shërbimeve digjitale, duke marrë gjithashtu parasysh pengesat e ndarjes digjitale që përdorimi i teknologjisë mund të sjellë.
- I. Proceset gjithëpërfshirëse kërkojnë qasje në informacion. Po ashtu, hapja dhe transparenca çojnë në përgjegjshmëri dhe ndërtim më të mirë besimi. Gjurmueshmëria e informacionit dhe e komunikimit ndihmon në monitorimin e zbatimit të rregullave procedurale dhe detyrave profesionale dhe mund të sigurojë kuptim dhe vlerësim më të mirë të qytetarëve dhe bizneseve në lidhje me shërbimet gjyqësore që ata përdorin.
- J. Kërkesat për performancën, sigurinë dhe integritetin e informacionit – së bashku me mbrojtjen e të dhënave sipas dizajnit dhe paracaktimit⁵ – luajnë role kyçe në shkëmbimin e informacionit ndërmjet palëve të përfshira në një lëndë, ndërkohë që cilësia dhe efikasiteti i këtij shkëmbimi pritet fuqishëm.

---

⁵ Duke marrë parasysh gjendjen e teknologjisë, koston e zbatimit dhe natyrën, qëllimin, kontekstin dhe qëllimet e përpunimit, si dhe rreziqet e gjasave dhe ashpërsisë së ndryshme për të drejtat dhe liritë e personave fizikë të paraqitura nga përpunimi, kontrolluesi i të dhënave duhet si në kohën e përcaktimit të mjeteve për përpunim ashtu edhe në kohën e vetë përpunimit, të zbatojë masat e duhura teknike dhe organizative të cilat janë krijuar për të zbatuar parimet e mbrojtjes së të dhënave në mënyrë efektive dhe të integrojë masat e nevojshme mbrojtëse në përpunim për të përmbushur kërkesat përkatëse të mbrojtjes së të dhënave dhe për të mbrojtur të drejtat e subjekteve të të dhënave.

⁶ Kontrolluesi i të dhënave do të zbatojë masat e duhura teknike dhe organizative për të siguruar që, si paracaktim, të përpunohen vetëm të dhënat personale që janë të nevojshme për çdo qëllim specifik të përpunimit.

- K. Menaxhimi i të dhënave dhe ruajtja e informacionit bëhen thelbësore jo vetëm në lidhje me pajtueshmërinë me legjislacionin dhe standardet ekzistuese, por edhe në lidhje me sigurimin e të dhënave të besueshme, të përditësuara dhe të sakta (meta-) të lidhura me çështjet në sistemet e menaxhimit të lëndëve, duke përfshirë në kontekstin e minimizimit të përpjekjeve nga zyrtarët e gjykatës në kontrollin dhe/ose kryerjen e korigjimit ose plotësimit të të dhënave. Kjo çështje lidhet edhe me shterueshmërinë dhe cilësinë e informacionit të ruajtur në bazat e të dhënave gjyqësore. Menaxhimi i duhur i njohurive që mundëson korrelacionin e të dhënave dhe kërkimet efektive dhe futjen e funksioneve komplekse analitike shihet gjithnjë e më shumë si i vlefshëm nga autoritetet gjyqësore.
- L. Ndërveprueshmëria konsiderohet aftësia e sistemeve dhe proceseve të biznesit për të mbështetur shkëmbimin e të dhënave në mënyrë efektive dhe efikase dhe për të mundësuar shkëmbimin e informacionit dhe njohurive. Megjithatë, ai nuk duhet parë vetëm si një koncept teknik, por më tepër si një konstrukt i ndërlikuar që përfshin edhe dimensionet politike, ligjore dhe sociale.
- M. Mungesa e mjeteve të duhura të vlerësimit për efektivitetin e shkëmbimit të të dhënave është shqetësuese. Kjo nevojë është e lidhur fort me vlerësimin e nevojave dhe prioritizimin e masave (të reja), shpërndarjen më të mirë të burimeve dhe monitorimin e proceseve të menaxhimit në të gjitha nivelet për zbatimin më të mirë të çdo reforme strategjike dhe/ose ndryshime të futura në gjyqësor.

Konceptet kryesore

Duke marrë parasysh vlerat kyçe gjyqësore me të cilat duhet të përputhet një sistem i dosjeve elektronike, konceptet e mëposhtme vendosin themelin për këtë udhëzues:

- a) Një sistem i dosjeve elektronike duhet të lehtësojë qasjen në informacionin gjyqësor, pra, në drejtësi, dhe të sigurojë llogaridhënie, duke balancuar midis qasjes dhe mbrojtjes së të dhënave personale dhe – aty ku dhe nëse është e aplikueshme – ndërmjet qasjes dhe mbrojtjes së sekretit profesional.
- b) Një sistem i dosjeve elektronike duhet të jetë plotësisht në përputhje me ligjet ekzistuese dhe standardet ndërkombëtare.
- c) Një sistem i dosjeve elektronike duhet të vendoset në një mënyrë efikase, efektive dhe me kohë duke përdorur sa më mirë burimet e disponueshme.
- d) Një sistem i dosjeve elektronike duhet të dizajnohet me shkallë të lartë transparence dhe llogaridhënieje në lidhje me performancën e tij, rrjedhat e procedurave dhe proceset mbështetëse të vendimeve.
- e) Një sistem i dosjeve elektronike duhet të zhvillohet me konceptin se duhet të durojë ndryshimet institucionale dhe që të përditësohet vazhdimisht gjatë jetës së tij. Kështu, gjatë fazave të planifikimit dhe projektimit duhet të merren parasysh si performanca afatshkurtër ashtu edhe aftësitë në zhvillim.
- f) Korniza institucionale, ligjore dhe teknologjike e shtetit unik duhet të përfshihet në hartimin e një sistemi të dosjeve elektronike.
- g) Digjitalizimi nuk duhet parë si një zhvillim i pavarur teknologjik. Ai kërkon një reformë që përfshin kërkesat teknike dhe ligjore dhe angazhime të forta institucionale.
- h) Një kornizë ligjore e qartë dhe e mirëpërcaktuar lehtëson planifikimin, hartimin dhe zhvillimin e suksesshëm të një sistemi të dosjeve elektronike. Prandaj, vendosja e një sistemi të dosjeve elektronike ka nevojë për mbështetje të qëndrueshme legjislative.
- i) Duhet të plotësohen disa parakushte drejt vendosjes me sukses të një sistemi të dosjeve elektronike: rrjet i besueshëm dhe i sigurt, prania e aftësive dhe kompetencave të mjaftueshme të lidhura me teknologjinë dhe infrastrukturë e hapur për të lehtësuar ndarjen e të dhënave dhe koordinimin operacional me sisteme të tjera kombëtare/ndërkufitare.

Pjesa I – Qeverisja dhe çështjet strategjike

Strategji dhe vizion gjithëpërfshirës

1. Zbatimi i zgjidhjeve digjitale në gjyqësor duhet të kuptohet si një reformë sistematike dhe gjithëpërfshirëse që shkon përtej asaj teknologjike. Digjitalizimi i procedurave gjyqësore dhe dosjet elektronike janë procese të vazhdueshme që janë pjesë e një ekosistemi të plotë shërbimesh, qofshin ato digjitale apo jo, dhe jo projekte të veçanta me një kohë të caktuar zbatimi.
2. Duke supozuar një perspektivë menaxhimi me synimin e modernizimit, thjeshtimit dhe racionalizimit, e-dosjimi duhet të përfshihet si pjesë e një strategjie të qartë gjithëpërfshirëse që konverton mënyrën se si drejtësia u jepet njerëzve dhe bizneseve. Transformimi gjyqësor duhet të sjellë drejtësinë më pranë njerëzve duke përmirësuar reagimin dhe efikasitetin e shërbimeve.
3. Udhëzimet e politikave dhe angazhimi në fusha të ndryshme të veprimtarisë gjyqësore, duke përfshirë

dosjen elektronike, duhet të jenë të pranishme përfshirë kështu masat strategjike, organizative dhe teknike. Amendamentet e legjislacionit në lidhje me zhvillimet strategjike, organizative dhe sociale që qëndrojnë në themel të digjitalizimit gjyqësor konsiderohen shumë të rëndësishme për të lehtësuar reforma të tilla.

4. Proceset e dosjeve elektronike duhet të integrojnë elemente të thjeshtimit administrativ, përmirësimit të shërbimit dhe përqendrimit të përdoruesit për të forcuar besimin në institucionet gjyqësore dhe për të përmirësuar perceptimin e drejtësisë. Transparenca, llogaridhënia dhe gjithëpërfshirja duhet të përfshihen si parime themelore.
5. Çdo strategji për digjitalizimin e procedurave gjyqësore, që zhvillohet në objektivat e dosjeve elektronike, duhet të përafrohet ose integrohet me strategjitë e digjitalizimit në nivel kombëtar dhe në mbarë Evropën për tu ndërtuar mbi progresin ekzistues dhe për të siguruar efikasitet dhe efektivitet afatgjatë.

Legjislacioni përkatës

6. Legjislacioni i dedikuar për (në lidhje me) e-drejtësinë duhet të konsiderohet si një parakusht për digjitalizimin e suksesshëm të procedurave gjyqësore që synojnë formalizimin, thjeshtimin dhe/ose dematerializimin, dhe uniformitetin e proceseve, duke ndjekur një ekuilibër të duhur midis specifikimeve teknike dhe fleksibilitetit në lidhje me rastet specifike të përdorimit.
7. Legjislacioni i dedikuar për (në lidhje me) drejtësinë elektronike nëse zgjidhet, duhet të hartohet si një rregullore koherente e pavarur, ndërkohë që është në përputhje me aktet ekzistuese, duke përfshirë edhe ato të qeverisjes elektronike, nëse është e nevojshme. Duhet të shmangen punimet e larmishme ose komplikimet e tepërta. Pasi të miratohet, legjislacioni duhet të rishikohet dhe vlerësohet rregullisht për të reflektuar mbi nevojat ekzistuese, por të përditësohet me kujdes.
8. Ndërsa legjislacioni duhet të parashikojë uniformitet procedural dhe standardizim, ai duhet gjithashtu të sigurojë në një masë të caktuar fleksibilitet për të lehtësuar përjashtimet e ndryshme dhe rastet specifike të përdorimit që mund të ndodhin gjatë transformimit të procedurave gjyqësore ose në lidhje me zgjidhjet e ndryshme teknologjike që mund të përdoren ose mund të zhvillohen në të ardhmen.
9. Aty ku digjitalizimi i procedurave gjyqësore mbështetet gjithashtu tek gjyqësori për të investuar në përdorime të reja të teknologjisë (p.sh., sistemet e inteligjencës artificiale ose teknologjia blockchain, ku natyra e teknologjisë imponon kufizime për kontrollin e saj pasi të zbatohet), prezantimi dhe miratimi i legjislacionit të ri për të legjitimuar përparimin teknologjik duhet të ndiqet me kujdes.
10. Gjyqësori mund të miratojë praktika të reja rregullatore për t'u përgjigjur në një mënyrë më të shkathët për inovacionin dhe përçarjen, për të kapur më mirë mundësitë dhe për të zbutur rreziqet. Megjithatë, teknika të tilla si rregullimi paraprak⁷, rregullimi i fokusuar te rezultatit⁸, rregullimi eksperimental¹⁰, ose rregullimi i drejtuar nga të dhënat¹¹, ende nuk mbështeten nga prova të rëndësishme mbi efikasitetin dhe efektivitetin e tyre afatgjatë

---

⁷ Shkathhtësia nënkupton një veprim ose metodë të shkathhtësisë, rrjedhshmërisë, fleksibilitetit ose përshtatshmërisë. Në sektorin e softuerit, koncepti i shkathhtësisë ose "zhdërvjelltësisë" vlerëson rezultatet mbi rregullat, duke iu përgjigjur ndryshimit mbi ndjekjen e një plani, duke inkurajuar pjesëmarrje më të gjerë mbi kontrollin dhe duke nxitur vetë-organizimin mbi qeverinë e centralizuar. Ai prezanton një qasje përsëritëse për menaxhimin e projektit dhe zhvillimin e softuerit që i ndihmon organizatat të japin vlerë duke punuar në rritje të vogla, por të konsumueshme; i referohet një mënyre për të menaxhuar një projekt duke e ndarë atë në disa faza; dhe përfshin bashkëpunim të vazhdueshëm me palët e interesuara dhe përmirësim të vazhdueshëm në çdo fazë.

⁸ Koncepti i rregullimit parashikues i referohet identifikimit të ndryshimeve përtej fushës në fjalë gjatë një periudhe të caktuar dhe shqyrtimit të implikimeve të këtyre ndryshimeve (së bashku ose individualisht) për qasjet aktuale dhe të ardhshme të rregullatorit, dmth, në lidhje me ndikimin e inovacionit teknologjik.

⁹ I njohur gjithashtu si rregullimi i bazuar në qëllime, ai vendos fokusin në arritjen e rezultateve të "botës reale" për përdoruesit përfundimtarë dhe mjedisin dhe përcakton qëllimet e nivelit të lartë që veprimet e palëve të interesuara duhet të arrijnë me anë të gjykimit të tyre (duke përdorur ose kombinuar teknika të tilla si klauzola eksperimentale dhe udhëzime rregullatore). Ai është i ndryshëm nga rregullorja e bazuar në rregulla urdhëruese, e cila përcakton paraprakisht në mënyrë të saktë se çfarë veprimesh duhet ose nuk duhet të bëjnë palët e interesuara. Shiko gjithashtu *Qeveria e Mbretërisë së Bashkuar, Departamenti për Biznesin, Energjinë dhe Strategjinë Industriale (BEIS), "Qasje të bazuara në qëllime dhe rregulla ndaj rregullimit", Dokument Kërkimor i BEIS nr. 8, maj 2018.*

¹⁰ Rregullimi eksperimental i referohet një procesi të të mësuarit dhe përshtatjes, ku rregullatorët angazhohen me bizneset mbi idetë, produktet dhe modelet e biznesit për të mësuar se si të dyja palët duhet të përshtaten me produktet dhe shërbimet inovative të mundësuar për t'u sjellë në treg në mënyrë efikase.

¹¹ Ky koncept i referohet futjes së rregullave si kod i lexueshëm nga makina dhe njihet gjithashtu si rregullim i konsumueshëm nga kjo e fundit. Teknologjitë e drejtuara nga të dhënat mundësojnë një qasje të re ndaj rregullimit, në të

cilën ndërhyrjet mund të synohen mirë, rezultatet mund të monitorohen në kohë reale dhe rregullat mund të vlerësohen dhe përditësohen me ritëm. Ndërsa sistemet piqen, rregullatorët mund të përdorin të dhënat e mbledhura për të ndihmuar në modelimin e efekteve të ndryshimeve të ardhshme në kodin e tyre dhe bizneset mund të ekzekutojnë ndryshimet në sistemet e tyre shumë më shpejt, duke mundur një sistem qeverisjeje shumë më të shkathët. Shiko gjithashtu *Forumi Ekonomik Botëror*, “*Rregullorja e shkathët për Revolucionin e Katërt Industrial: Një Pako Instrumentesh për Rregullatorët*”, Dhjetor 2020, f. 27-31.

në krahasim me grupin emocionues të praktikave rregullatore; rrjedhimisht, përdorimi dhe ndikimi i tyre duhet të vëzhgohet dhe vlerësohet me kujdes nëse zbatohet.

Strategjia e qeverisjes

11. Një program efektiv dhe efikas i transformimit gjyqësor kërkon vullnet të fortë politik, qasje gjithëpërfshirëse të menaxhimit dhe përfshirje të gjerë të palëve të interesuara.
12. Zbatimi i strategjisë dhe vendosja e detyrimeve ligjore duhet të mbështetet nga mjetet e duhura të planifikimit për realizimin e tyre, duke e shndërruar kështu programin e transformimit gjyqësor në veprime konkrete. Digjitalizimi i procedurave gjyqësore, duke përfshirë dosjet elektronike, duhet të plotësohet me një pako masash gjithëpërfshirëse digjitalizimi dhe modernizimi dhe një udhërrëfyes të qartë që tregon detaje mbi ndryshimet e nevojshme dhe ndikimet e pritshme. Masat e dosjimit elektronik mund të variojnë nga njoftimet elektronike dhe verifikimi në kohë reale i statusit ligjor gjatë vërtetimit, nëpërmjet thjeshtimit dhe dematerializimit të procedurave, deri te publikimi interaktiv i statistikave gjyqësore zyrtare. Cilado qoftë gama e masave, ajo duhet të pasqyrojë nevojat kombëtare për avancim të mëtejshëm në fushën gjyqësore dhe të përpiket për shërbime gjyqësore më të thjeshta, digjitale dhe të hapura dhe ofrimin e tyre të optimizuar.
13. Një pako e tillë masash duhet të marrë në konsideratë objektivat afatmesme dhe afatgjata që duhen arritur, ku planifikimi afatgjatë bazohet në arritjet afatmesme për të ruajtur arritjet dhe për të siguruar progres të vazhdueshëm.
14. Të gjitha masat duhet të shoqërohen nga tregues të arsyeshëm dhe të matshëm të performancës për të siguruar vëzhgimin e duhur të efektivitetit dhe efikasitetit të tyre, si dhe të kohës. Ky proces mund të mbështetet nga një sistem i dedikuar i menaxhimit të treguesve për të përmirësuar më tej monitorimin dhe zhvillimin e procedurave të brendshme që synojnë transformimin digjital.
15. Të gjitha masat duhet të rregullohen vazhdimisht për të reflektuar nevojat e akterëve të ndryshëm të sistemit të drejtësisë, qofshin ata përdorues të brendshëm apo të jashtëm. Plotësimi i menaxhimit të ndryshimit¹² mund të futen masa për të promovuar një mentalitet për përmirësim të vazhdueshëm.
16. Qeverisja e aspekteve arkitekturore të dosjeve elektronike duhet gjithashtu të sigurohet vazhdimisht nëpërmjet rishikimeve dhe kontrolleve gjithëpërfshirëse, për të garantuar një dizajn të përgjithshëm arkitekturor të orientuar funksionalisht dhe nisma, projekte dhe veprime individuale koherente.

Përfshirja bashkëpunuese e palëve të interesuara

17. Hartimi i një koncepti të dosjeve elektronike ose një udhërrëfyes i dedikuar duhet të angazhojë përdoruesit dhe të lejojë çdo palë të interesit të paraqesë komente për përmirësimin e strategjisë së zbatimit që nga fillimi i procesit. Një bashkëpunim i tillë garanton përfshirjen e përdoruesve të brendshëm dhe të jashtëm gjatë rrugës dhe ofron një mundësi për shpërndarje më bashkëpunuese, pjesëmarrëse dhe transparente të dosjeve elektronike.
18. Prezantimi i përqendrimit të përdoruesit dhe krijimi i dizajnit të sistemit miqësor dhe të përgjegjshëm për të gjithë përdoruesit është një domosdoshmëri për një nismë të suksesshme të dosjeve elektronike. Kjo përfshin një qasje bashkëpunuese nga poshtë-lart dhe angazhim të gjerë të palëve të interesuara në përcaktimin e kërkesave të aplikueshme të dosjeve elektronike dhe masave zbatuese. Lejimi i palëve të interesuara për të marrë pjesë aktive në përmirësimin e procedurave gjyqësore dhe digjitalizimin e tyre lehtëson gjithashtu futjen e sistemit në të ardhmen.
19. Gjithëpërfshirja vlerësohet si një qasje shumë e dobishme menaxhimi që ndërton besimin në kornizën e transformimit dhe promovon ndryshime të gjera kulturore dhe transparencë. Kjo mund të arrihet duke ndërtuar një komunitet të përdoruesve fundorë (të brendshëm dhe/ose të jashtëm) për të marrë pjesë në hartimin dhe zbatimin e sistemit të dosjeve elektronike ose duke krijuar grupe pune të përdoruesve të brendshëm dhe/ose përfaqësuesve të grupeve të akterëve të jashtëm që do të përfshihen në masat organizative, fazat e zhvillimit, testimin dhe vendosjes së sistemit të dosjeve elektronike, zgjidhjen e çështjeve praktike ose ligjore, ofrimin e komenteve dhe/ose testimin e funksioneve të ndryshme përpara miratimit të tyre, etj., të gjitha të zbatuara në kohën e duhur.

---

¹² Menaxhimi i ndryshimit përdoret si një term kolektiv për të gjitha qasjet për të përgatitur, mbështetur dhe ndihmuar

individët, ekipet dhe organizatat për të bërë ndryshime organizative. Drejtuesit e ndryshimit mund të përfshijnë, ndër të tjera, evolucionin e vazhdueshëm të teknologjisë, rishikimet e brendshme të proceseve dhe ristrukturimin organizativ.

20. Ngritja e laboratorëve eksperimentalë që angazhojnë përdoruesit kryesorë për të mbështetur dizajnin fillestar dhe zhvillimin e një sistemi të dosjeve elektronike ose një veçori të veçantë inovative mund të jetë një përparësi në varësi të madhësisë dhe kornizës kohore të projektit.
21. Përfshirja e vazhdueshme e përdoruesve fundorë, veçanërisht përfaqësuesve të profesioneve ligjore, konsiderohet si një faktor kyç suksesi në vendosjen e një sistemi të dosjeve elektronike. "Qasja e ambasadorit" (udhëheqja e përfaqësuesve të shquar të komuniteteve të përdoruesve fundorë për të identifikuar interesat, vlerat ose përvojat e përbashkëta me anëtarët e komuniteteve të tyre dhe për të promovuar projektin) konsiderohet jashtëzakonisht e dobishme veçanërisht në fazat e hershme të pilotimit, kur sistemi i dosjeve elektronike ende përjeton probleme të ndryshme.

Angazhim aktiv ndaj parimit "digjital sipas paracaktimit"

22. Si strategjia ashtu edhe legjislacioni duhet të përfshijnë parimin "digjital sipas paracaktimit" duke marrë parasysh gjithashtu kulturën ekzistuese, gatishmërinë e komunitetit për miratimin e mjeteve digjitale dhe nivelet e aftësive digjitale (si brenda komuniteteve gjyqësore ashtu edhe nga perspektiva e përdoruesve fundorë të qytetarëve dhe bizneseve pasi mund të jenë të ndryshëm). Megjithatë, këto aspekte nuk duhet të bllokojnë reformat, por duhet të ofrojnë një pikënisje reale drejt ndryshimeve të futura gradualisht.
23. Vendosja e detyrimeve të përpikta duhet të (vetë)rregullohet nga nivelet e gatishmërisë, periudhat e tranzicionit dhe masat e njëpasnjëshme.
24. Nxitja e digjitalizimit me masa të detyrueshme mund të jetë e dobishme vetëm nëse masat përkatëse mbështetëse dhe lehtësirat e infrastrukturës (përfshirë rrjetin, harduerin, softuerin, zhvillimin, mirëmbajtjen dhe asistencën) janë tashmë të vendosura. Mund të merren parasysh gjithashtu nivele të mjaftueshme të kulturës dhe aftësive digjitale të komuniteteve. Një qasje e adoptimit gradual mund të preferohet në shtetet ku zhvillimet kryesore kombëtare janë ende në vazhdim ose në zhvillim e sipër.
25. Duhet të miratohet ofrimi i shërbimeve gjyqësore në mënyrë digjitale si një opsion i preferuar, duke mbajtur kanale të tjera të hapura për ata që janë shkëputur sipas zgjedhjes ose nevojës ose në lidhje me lloje të caktuara çështjesh/procedurash. Megjithatë, nxitja e dokumenteve vendase në mënyrë digjitale duhet të jetë një prioritet.
26. Shkëmbimi i të dhënave (të tilla si të dhënat e identifikimit të individëve dhe statusi social, të dhënat e kompanisë, të dhënat e pronës, etj.) me sistemet e palëve të treta duhet të shihet si një domosdoshmëri dhe jo si konformitet kur zhvillohet një sistem i dosjeve elektronike. Gjysmë-automatizimi ose integrimi i kufizuar me sistemet e jashtme duhet të parashikohet vetëm si një zgjidhje e përkohshme ku platformat kryesore lehtësuese ose proceset e integritit janë duke u zhvilluar.

Pjesa II – Aspekte organizative

Shpërndarja e arsyeshme e

burimeve

27. Digjitalizimi i procedurave gjyqësore dhe zbatimi i dosjeve elektronike, së bashku me vendosjen e detyrimeve ligjore për të lehtësuar reforma të tilla, duhet të hartohen në mënyrë të duhur me teknologjinë e disponueshme të informacionit, burimet njerëzore dhe ato financiare. Shpërndarja e burimeve duhet të ndjekë parimin e qëndrueshmërisë, duke marrë parasysh të gjithë jetëgjatësinë e një projekti ose një sistemi dhe jo vetëm kostot e zhvillimit të tij.
28. Financimi duhet të sigurohet në mënyrë të pavarur nga burime të palëve të treta dhe të mbështesë konceptin pa kurse.
29. Duhet të nxitet angazhimi i burimeve të brendshme për zhvillimin dhe mirëmbajtjen e sistemeve gjyqësore, në mënyrë që të shmangen vonesat e prokurimit dhe shpenzimet e pahijshme dhe të sigurohet ruajtja dhe vazhdimësia e njohurive. Megjithatë, aty ku është i nevojshëm prokurimi publik, mund të parashikohet zhvillimi i një prove koncepti, një prototipi ose një produkti minimal të zbatueshëm për të lehtësuar kuptimin e proceseve dhe veçorive nga palët e interesuara që në një fazë të hershme. Në çdo rast, afati kohor për zhvillimin e sistemit të dosjeve elektronike duhet të parashikohet vonesa të mundshme në shpërndarjen e burimeve si dhe mundësi për harmonizim dinamik me projektet ose masat përkatëse.

30. Kur bëhet fjalë për burimet njerëzore, gjyqësori duhet të fokusohet jo vetëm në sigurimin e ekipeve të duhura dhe mjaft të mëdha teknologjike, por edhe në përfshirjen e duhur dhe afatgjatë të ekspertëve gjyqësorë dhe praktikuesve ligjorë (duke pasur njohuri mbi rregullat e sakta procedurale dhe nevojat nga brenda) dhe ekspertë në transformimin organizativ, menaxhimin e ndryshimeve, komunikimin, etj. që mund të mbështesin gjyqësorin në formësimin e ideve të reja, duke përdorur mjetet e duhura të bashkëpunimit dhe duke ndërtuar besimin përmes komunikimit të ndryshimeve në mënyrën më të përshtatshme për audiencën.

31. Duhet të nxitet miratimi dhe vëzhgimi i treguesve dhe vlerësimeve kyçe të performancës në lidhje me kthimin e investimeve, menaxhimin e kostos dhe kursimet e burimeve njerëzore.

Menaxhim i shkathët i projektit

32. Lidhur me dorëzimin e një sistemi të dosjeve elektronike, duhet të merret parasysh qasja e njëpasnjëshme e shkallëzuar/me faza. Zbatimi hap pas hapi dhe prioritizimi i projekteve duhet të bazohet në konsideratat përkatëse të bazuara në ndikim në lidhje me sjelljen më të madhe të vlerës për përdoruesit përfundimtarë, duke ndikuar në vëllimin e madh të lëndëve dhe/ose procedurave, operacionet dhe procedurat me rrezik të ulët, etj. qasja e nën-procedurës ose e fokusuar në domen mund të merret në konsideratë vetëm nëse krijohet një vizion dhe afat kohor i qartë drejt një zgjidhjeje të plotë dhe të gjithanshme të dosjeve elektronike.
33. Gjatë planifikimit të projektit, prioritizimi i (nën)masave duhet të bazohet në një sërë konsideratash të ndikimit të pritur, vlerës për paranë dhe menaxhimin të rrezikut. Në varësi të prioriteteve kombëtare që lidhen me ndërtimin e besimit dhe promovimin e ndryshimeve të gjera kulturore dhe të transparencës, në disa raste mund t'u jepet përparësi shërbimeve të ofruara drejtpërdrejt për qytetarët dhe bizneset.
34. Nëse zgjidhet, qasja e shkathët në të dy nivelet: atë organizativ dhe atë të zhvillimit duhet të merret parasysh që në fillim dhe të miratohet me vëmendje të shtuar ndaj rezultateve të pritshme dhe procedurave të përpikta të menaxhimit të kohës.
35. Sigurimi i burimeve të duhura për menaxhimin e projektit nuk duhet të nënvlerësohet. Metodologjitë themelore të menaxhimit duhet të kuptohen si nga ekspertët gjyqësorë, nga organet përkatëse të menaxhimit dhe nga ekipet e zhvillimit të TI-së (qofshin ato të brendshme apo jo). Angazhimi i zyrtarëve ushtrues të detyrës gjyqësore dhe magistratëve në bashkë-menaxhimin mund të jetë i dobishëm në varësi të disponueshmërisë së tyre; Nëse kjo qasje zbatohet, caktimi i kohës së duhur për ciklin e jetës së projektit dhe zhvillimi i aftësive përkatëse të menaxhimit është një domosdoshmëri.
36. Kultura eksperimentale duhet të nxitet duke marrë parasysh përfitimet afatgjata të mekanizmave të kampionimit eksperimental (provat e konceptit, prototipizim, lëshime eksperimentale, pilotim, etj.) dhe vlerën e shtuar drejt angazhimit të palëve të interesuara, promovimit të bashkëpunimit dhe lehtësimin e pranimit të mjeteve nga përdoruesit.
37. Transformimi organizativ i zyrave mbështetëse të organeve gjyqësore duhet të plotësojë çdo projekt të dosjeve elektronike. Përdorimi i metodologjive dhe teknikave të përmirësimit të vazhdueshëm dhe të menaxhimit të ndikimit mund të jetë i dobishëm për të arritur një ndryshim të plotë dhe të qëndrueshëm.

Kufizimet e ndërlikueshmërisë

38. Digjitalizimi i suksesshëm i procedurave gjyqësore dhe zbatimi i dosjeve elektronike kërkon ri-konfigurimin ose ri-dizajnimin e proceseve gjyqësore thelbësore për të arritur përmirësime në produktivitet, kohëzgjatje cikli dhe cilësi, dhe jo thjesht riprodhimin e tyre me mjete elektronike. Duhet të nxitet hartimi i gjendjes së ardhshme për çdo proces pa marrë parasysh kufizimet aktuale; Pasi të përshkruhet një gjendje e ardhshme imponuese, kufizimet e ndërlikueshmërisë (p.sh., kontrollet e kërkuara ligjërisht) duhet të rifuten për të siguruar ligjshmërinë e procedurave. Megjithatë, aty ku duhet të merret parasysh arkitektura e sistemit të vjetër, kufizimet e tij duhet të përfshihen në dizajnin e ri në mënyrë të tillë që të lejojë ofrimin e vazhdueshëm të shërbimit gjatë përditësimeve të ardhshme të arkitekturës.
39. Operacionet e automatizuara (p.sh., caktimi i automatizuar i lëndëve, thirrjet, njoftimet, gjurmimi i rastit, menaxhimi i marrëdhënieve të rastit, planifikimi, raportimi, etj.) dhe veçoritë që minimizojnë përpjekjet e ngarkesës së punës (p.sh., prezantimi i shablloneve me përmbajtje të ndryshueshme, të dhëna të parambushura, njoftime për citate kontradiktore të ligjit etj.) nuk duhet parë si masa plotësuese por të përfshira në dizajnin e dosjeve elektronike.
40. Qasja e parë mobile¹³ duhet të miratohet në dizajnimin e sistemeve të reja pasi çon në një dizajn që është më i fokusuar në përmbajtje, dhe për rrjedhojë i fokusuar te përdoruesi. Një qasje e tillë sjell një këndvështrim të ri mbi ndërlikueshmërisë e procedimeve dhe eliminon tepricat si në tekste ashtu edhe në veprime.

---

¹³ Qasja "Mobile-first" është një strategji e bazuar në dizajnin reagues: ndër-faqja është projektuar për pajisjen më të vogël

të mundshme dhe më pas është shkallëzuar lart për t'u përshtatur automatikisht me pajisjet më të mëdha dhe kompjuterët desktop. Në mënyrë organike çon në një dizajn që është më i përqendruar te përmbajtja, dhe si rrjedhojë i fokusuar te përdoruesi.

41. Duke marrë parasysh ndërlikueshmërinë ligjore dhe varësitë ndërpartiake, duhet të shmanget çdo përfshirje e mëtejshme e dosjeve elektronike të natyrës organizative ose teknike (p.sh., veçori që nuk lidhen drejtpërdrejt me nevojat e dosjeve elektronike, navigacion shumë i ndërlikuar, apo dizajn shumë i ndërlikuar i përvojës së përdoruesit, etj.).

Përqendrimi i përdoruesit

42. Mënyra e ofrimit të shërbimit me fokus përdoruesin është një strategji që bazohet në vendosjen e përdoruesit në rend të parë dhe në thelb të procesit të biznesit për të ofruar një përvojë pozitive dhe për të ndërtuar marrëdhënie afatgjata. Kjo kërkon jo vetëm të parashikohen nevojat e përdoruesve, por edhe të krijohen procese, shërbime, politika dhe një kulturë që janë krijuar për t'i mbështetur ata me një përvojë të madhe nga zbulimi fillestar në pikën e veprimit dhe më gjerë. Një sistem i dosjeve elektronike duhet të ndjekë të njëjtën strategji drejt një suksesi të vendosjes.
43. Përfshirja ka të bëjë me shumëllojshmërinë dhe sigurimin e përfshirjes së të gjithëve në masën më të madhe të mundshme. Krijimi i shërbimeve gjithëpërfshirëse përfshin një kuptim të shumëllojshmërisë të përdoruesve dhe gamës së gjerë të këndvështrimeve të tyre. Përfshirja e madhe e palëve të interesuara në çdo fazë të dizajnit dhe zhvillimit të sistemit të dosjeve elektronike duhet të heqë barrierat që krijojnë përpjekje dhe ndarje të panevojshme.
44. Qasshmëria është një atribut i dizajnit gjithëpërfshirës. Ai i referohet niveleve të dobisë që një shërbim i sjell përdoruesit, lehtësisë së përdorimit të tij në lidhje me intuitivitetin, funksionimin dhe besueshmërinë, dhe – në përgjithësi – krijimin e një përvoje të kënaqshme. Në vazhdim të respektimit të të drejtave të personave me aftësi të kufizuar,¹⁴ ekspertët në përvojën dhe dizajnin e përdoruesit duhet të jenë pjesë e projektit të dosjeve elektronike që në fazën e projektimit të sistemit, duke punuar ngushtë së bashku me palët e interesuara, për të siguruar rezultate optimale.
45. Parimi i një ndalese duhet të zbatohet për të ofruar një platformë të vetme për ofrimin e shërbimeve elektronike nga gjyqësori, duke përfshirë dosjen elektronike. Ndërsa u ofron përdoruesve lehtësinë e plotësisë të nevojave të shumta në një vend, rrit përvojën e tyre, kursen gjithashtu gjyqësorin duke investuar burime të mëtejshme në planin afatgjatë.
46. Një sistem i dosjeve elektronike duhet gjithashtu t'u shërbejë nevojave të përdoruesve të tij, duke ofruar nivelin më të lartë të fleksibilitetit për të lehtësuar krijimin dhe leximin e e-dokumenteve dhe për të kufizuar barrën e tyre administrative (p.sh., kryerja e kontrolleve të mospërputhjes, vërtetimi i referencave ligjore, gjenerimi i paketave PDF të indeksuara të materialeve të rastit në formë elektronike, etj.).

Komunikime efektive

47. Digjitalizimi i procedurave gjyqësore dhe zbatimi i dosjeve elektronike kërkojnë një strategji komunikimi plotësuese efektive për të angazhuar aktet kryesore në masat e avokimit dhe për t'i mbajtur të informuara grupet e synuara. Publikimi i një plani veprimi të detajuar dhe të orientuar nga shërbimi, që tregon afatet, burimet dhe organet përgjegjëse të të gjitha masave, si dhe një vëzhgim vijues i zbatimit të tij në baza të rregullta mund të miratohet për të fuqizuar transparencën e përpjekjeve dhe rezultateve.
48. Duke marrë parasysh madhësinë e audiencës dhe shumëllojshmërinë e nevojave të tyre dhe të kuptuarit e proceseve, vendosja efektive e dosjeve elektronike kërkon komunikimin e përfitimeve të përdorimit të aplikacioneve dhe mundësive për automatizimin e detyrave të rënda, veçanërisht kur futen sisteme më të ndërlikuara ose procese digjitalizimi. Përpjekjet e mëtejshme për të rritur përfshirjen ndoshta përmes forcimit të stimujve dhe komunikimit do të ishin të dobishme për të arritur potencialin e plotë të sistemit të dosjeve elektronike.
49. Komunikimet që nënvizojnë gjithëpërfshirjen, bashkëpunimin dhe angazhimin, të plotësuara me masa adekuate vepruese, janë një domosdoshmëri për të dhënë mesazhe të qarta, të hapura dhe të kuptueshme.
50. Nevojat e komunikimit të qytetarëve dhe bizneseve kërkojnë komunikim të thjeshtuar në lidhje me gjuhën, terminologjinë dhe vizualizimin për të kërkuar veprim. Zhvillimi i mënyrave të reja për të komunikuar informacion të ndërlikuar ligjor, si thirrjet, njoftimet, politikat, udhëzuesit e procesit dhe më gjerë, dhe zhvillimi i pilotëve rreth mënyrës se si ta bëjnë dosjen elektronike më të qasshme, të barabartë dhe fuqizuese - veçanërisht për njerëzit që nuk ndihmohen nga avokatët - duhet të nxiten brenda kornizës së kuadrit dhe praktikave socio-kulturore rajonale.

---

¹⁴ Për strategjitë, standardet dhe burimet për t'i bërë aplikacionet në internet të qasshme për personat me aftësi të kufizuara, Iniciativa e Qasshmërisë në Ueb W3C (WAI), <https://www.w3.org/wai/>, është një referencë parësore.

Mbështetje dhe trajnim në shumë nivele

51. Arritja e një niveli adekuat të aftësive digjitale të përdoruesve konsiderohet si aspekti më i madh dhe më sfidues i një strategjie digjitalizimi. Kjo çështje duhet të konsiderohet si një pikënisje për hartimin e dosjeve elektronike dhe të reflektohet në masat e dedikuara të zbatueshme për dosjen elektronike.
52. Duhet të ndërtohet një sistem i dosjeve elektronike (ose të futet një veçori e re) në mënyrë të tillë që të mos nevojitet asistencë për përdoruesin përfundimtar në lidhje me përdorimin e funksionaliteteve të tij.
53. Përpjekjet e veçanta drejt ofrimit të mbështetjes së përditshme në shumë nivele, trajnimit dhe asistencës teknike janë të detyrueshme. Mund të eksplorojnë një sërë mjetesh; megjithatë, duhet të sigurohet trajnime në internet, një zyrë ndihmëse me orë të zgjatura dhe mbështetje teknike në distancë sipas kërkesës.
54. Udhëzimi dhe trajnimi digjital, së bashku me udhëzimet krah-për-krah të ofruar nga kolegët, duhet të nxiten në mënyrë që të kufizojnë nevojën për mbështetje të mëtejshme. Megjithatë, një mbështetje e tillë duhet të ofrohet, nëse është e nevojshme.

Pjesa III – Aspekte Teknike

Dokumente në formë

elektronike

55. Për qëllime të paraqitjes elektronike, të gjitha dokumentet gjyqësore duhet të përpunohen¹⁵ vetëm në formë elektronike (si dokumente elektronike), duke respektuar origjinalitetin, integritetin dhe konfidencialitetin.
56. Dokumentet elektronike që janë akte ligjore (p.sh., lutjet, deklaratat, urdhrat, vendimet, etj.) duhet të krijohen dhe të vihen në dispozicion në formate të hapura (p.sh., PDF). Asnjë softuer pronësor nuk nevojitet për t'i krijuar dhe/ose lexuar ato.
57. Duhet të merren parasysh masa për të lehtësuar proceset e leximit dhe të studimit, veçanërisht për dosjet me tekst të gjatë, sidomos për përdoruesit e jashtëm të brendshëm ose profesionistë. Për shembull, përfshirja e lidhjeve me legjislacionin dhe/ose praktikën gjyqësore mund të konsiderohet një praktikë e mirë. Për të parën, mund të përdoret një standard i tillë si Identifikuesi i Jurisprudencës Evropiane (ECLI)¹⁶ ose një standard ekuivalent, ndërsa për këtë të fundit rekomandohet Identifikuesi i Ligjit Evropian (ELI)¹⁷ ose një standard ekuivalent. Lidhje të tilla gjithashtu mund të krijohen automatikisht duke përdorur teknikat e normalizimit.¹⁸
58. Nënshkrimet elektronike të kualifikuara (ose shërbimet ekuivalente) duhet të zbatohen për lloje të caktuara aktesh ligjore për të garantuar vërtetësinë dhe integritetin e tyre, për shembull kur ato duhet të përdoren jashtë fushës së drejtësisë (p.sh., vendimet gjyqësore). Për të lejuar përdorimin e aplikacioneve nga çdo pajisje dhe pa instaluar pajisje shtesë (p.sh. lexues të kartave inteligjente) dhe/ose softuer, duhet të mundësohet nënshkrimi i kualifikuar në distancë. Një vulë elektronike e kualifikuar¹⁹ mund të jetë një alternativë për nënshkrimin elektronik të kualifikuar, pasi ai aplikohet automatikisht nga sistemi.²⁰

---

¹⁵ Për qëllimet e këtij udhëzuesi, përpunimi i referohet çdo operacioni ose grupi operacionesh që kryhen në të dhëna ose dokumente, qoftë ose jo me mjete të automatizuara, të tilla si krijimi, konvertimi, mbledhja, regjistrimi, organizimi, strukturimi, ruajtja, përshtatja ose ndryshimi, marrja, përdorimi, zbulimi me anë të transmetimit, shpërndarjes ose në ndonjë mënyrë tjetër vënia në dispozicion, kufizimi, fshirja, shkatërrimi, ose të tjera.

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/summary/IT/jl0056>

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli-register/about.html>

¹⁸ Teknika të tilla analizojnë tekstin e pastruar dhe gjenerojnë automatikisht lidhje ligjore. Shiko *T. Agnoloni, L. Bacci, M. van Opijnen (2017). BO-ECLI Parser Engine: Zgjidhja Evropiane e Zgjerueshme për Nxjerrjen Automatike të Lidhjeve Ligjore*; në dispozicion në <http://ceur-ws.org/Vol-2143/paper4.pdf>.

¹⁹ Një vulë elektronike siguron dëshmi se një dokument elektronik është lëshuar nga një person juridik (në këtë kontekst për shembull autoriteti gjyqësor), duke garantuar sigurinë e origjinës dhe integritetit të dokumentit, siç bën nënshkrimi elektronik kur nënshkruesi është një person fizik.

²⁰ Në çdo rast, kjo nuk duhet të paracaktjë një proces vërtetimi që konsiderohet i përshtatshëm nga shteti anëtar përkatës bazuar në përvojën dhe në përputhje me legjislacionin në fuqi.

59. Dokumenti elektronik i dërguar një organi gjyqësor nga një përdorues i jashtëm duhet të përmbajë (ose të shoqërohet me) të dhëna të strukturuar, d.m.th., meta të dhëna, për të lejuar plotësimin ose përditësimin automatik të të dhënave të lëndës dhe për të mundësuar përpunimin automatik ose gjysmë automatik brenda sistemit të menaxhimit të lëndës, duke shmangur kështu futjen manuale të të dhënave dhe gabimet e mundshme.
60. Gjatë procesit të e-dosjimit, meta të dhënat e ofruara nga përdoruesit e jashtëm duhet t'i nënshtrohen mekanizmave të integruar që verifikojnë automatikisht cilësinë dhe plotësinë e të dhënave hyrëse, për të minimizuar vërtetimin e kryer nga stafi i gjykatës, p.sh., kontrollimi i saktësisë së të dhënave personale kundrejt një baze të dhënash të jashtme, mospërputhje të brendshme të të dhënave, mospërputhje me tekstin në dokumentin elektronik, etj.
61. Sistemi i dosjeve elektronike duhet të sigurojë një dëshmi të pakontestueshme të dorëzimit që përmban një vulë elektronike kohore të lëshuar nga autoriteti gjyqësor pranues.
62. Dosjet multimediale apo të mëdha (d.m.th., përgjimet, videot, etj.) duhet gjithashtu të merren parasysh në hartimin e arkitekturës së dosjeve elektronike në lidhje me analizat e tyre të mëtejshme të mundshme dhe shkëmbimin ndërkufitar, si dhe në dritën e nevojës në rritje për t'u marrë me provat në formate elektronike.
63. Duhet të merren masa për të garantuar trajtimin dhe shkëmbimin e saktë të e-provave, në drejtim të identifikimit, grumbullimit, marrjes, transmetimit dhe ruajtjes.²¹ Meta të dhënat e e-provave duhet të përfaqësohen sipas një standardi ndërkombëtar që ofron një gjuhë të përbashkët për të mbështetur normalizimin automatik, kombinimin dhe vërtetimin e burimeve të ndryshme të informacionit, në mënyrë që të lehtësojë analizën, eksplorimin e pyetjeve hetimore të tilla si ("kush", "kur", "sa gjatë", "ku") dhe të mundësojë shkëmbimin me vende të tjera.
64. Vëmendje e veçantë dhe vlerësimi i rregullt i nevojave duhet të parashikohet në lidhje me mbajtjen e kanaleve të tjera të hapura për ata të cilët janë shkëputur me zgjedhje ose nevojë ose për lloje të caktuara lëndësh/procedurash. Në këto raste, dokumentet në letër duhet të pranohen nga gjykatat dhe prokuroritë, të cilat duhet t'i konvertojnë ato në formë digjitale për të ruajtur tërësinë e dosjes digjitale. Një proces i avancuar i nënshkrimit elektronik²² (ose shërbim ekuivalent) duhet të vendoset për dokumentet e skanuara për të vërtetuar konformitetin me origjinalin e bazuar në letër.
65. Përdoruesit e brendshëm duhet të kenë mundësinë të personalizojnë shabllonet për dokumentet e krijuara në hapat e ndryshëm të proceseve gjyqësore (p.sh., vendimet, komunikimet, procesverbalet e seancave, etj.). Duhet të ofrohet gjithashtu një zgjidhje për të ndarë shabllonet me përdorues të tjerë ose anëtarë të komuniteteve specifike (p.sh., gjyqtarë që merren me çështje të së drejtës familjare, ose gjyqtarë nga e njëjta gjykatë/rajon); nëse bazohen në një depo qendrore, rekomandohet një funksion kërkimi.

Pagesat elektronike

66. Zgjidhjet për të mundësuar pagesën elektronike të tarifave gjyqësore ("e-pagesat") duhet të jenë të disponueshme, duke u mundësuar përdoruesve të zgjedhin metodën e preferuar ndër më të zakonshmet (d.m.th., kartë krediti, kartë borxhi, transferim parash, etj.).
67. Zgjidhjet e pagesave elektronike duhet të dizajnohen dhe zbatohen për të garantuar sigurinë e transferimit të parave gjatë gjithë procesit.
68. Procesi i pagesës elektronike duhet të integrohet siç duhet me sistemin e dosjeve elektronike, në mënyrë që pagesa elektronike t'i referohet në mënyrë unike detyrës specifike (p.sh., prezantimi i një procesi civil), për shembull, duke krijuar një identifikues unik të operacionit.
69. Sistemi i pagesave elektronike mund të sigurojë një llogaritje automatike të tarifave gjyqësore në rast se ato janë fikse ose bazuar në parametra të njohur (p.sh., lloji i procedurës). Në këto raste, ofrohet një shabllon i gatshëm për pagesë me para

²¹ Shiko gjithashtu *Udhëzimet për provat elektronike në procedurat civile dhe administrative të miratuara nga Komiteti i Ministrave të Këshillit të Evropës më 30 janar 2019*, në dispozicion në <https://rm.coe.int/guidelines-on-electronic-evidence-and-shpjeques-memorandum/1680968ab5>.

²² Një nënshkrim elektronik i avancuar është një nënshkrim elektronik që plotëson kërkesat e mëposhtme: është i lidhur në mënyrë unike me nënshkruesin; është në gjendje të identifikojë nënshkruesin; është krijuar duke përdorur të dhëna për

krijimin e nënshkrimit elektronik që nënshkruesi me një nivel të lartë besimi mund t'i përdorë nën kontrollin e tij të vetëm; dhe është i lidhur me të dhënat e nënshkuara me to në mënyrë të tillë që çdo ndryshim i mëvonshëm në të dhëna të jetë i dallueshëm.

duhet të jepen të dhënat e plotësuara të pagesës. Në rast se nuk është e mundur llogaritja automatike, përdoruesi duhet të njoftohet nëpërmjet mjeteve elektronike pasi shuma e saktë të mund të përcaktohet ose është përcaktuar tashmë.

70. Kur llogaritja automatike e tarifave gjyqësore është e disponueshme, qytetarëve privatë duhet t'u ofrohen veçori llogaritëse të qasshme nga publiku.

Menaxhimi efektiv i të dhënave dhe dokumenteve

71. Duhet të krijohet një depo unike e të dhënave dhe dokumenteve në nivel kombëtar, me synimin për të shmangur dyfishimin e informacionit ndërmjet autoriteteve gjyqësore, veçanërisht atyre që përdorin të njëjtat të dhëna dhe dokumente në shkallë të ndryshme (gjykatat e shkallës së parë dhe të dytë, Gjykata e Kasacionit, etj.), gjithashtu për të ofruar aftësi më efikase, efektive dhe më të lehta për t'u zhvilluar kërkimi dhe analizimi. Vetëm lejet e qasjes duhet të ndryshojnë gjatë gjithë ciklit të jetës së dokumentit elektronik.
72. Depoja duhet të sigurojë ruajtjen e e-dokumenteve për të ruajtur (dhe për të qenë në gjendje të provojë) integritetin e tyre në çdo hap të ciklit të tyre jetësor.
73. Depoja duhet të sigurojë ndërfaqe programimi të aplikacioneve për aplikime, duke përfshirë ato të jashtme, apo nëpërmjet kanaleve të sigurta, për të mundësuar automatizimin e operacioneve të rënda gjyqësore dhe shkëmbimin e automatizuar të të dhënave të lidhura me çështjet ndërmjet autoriteteve (gjyqësore).
74. Për të paraqitur dëshmi video (p.sh., gjatë seancave, me kërkesë të një avokati, etj.), duhet të identifikohen standarde të hapura dhe mund të zhvillohen zgjidhje të veçanta të transmetimit për të siguruar cilësinë më të mirë dhe përvojën e shikimit (p.sh., ofrimi i shënimeve, faqeshënuesve, dhe lokalizimi gjeografik) për të shmangur kështu shkarkimin e dosjeve të mëdha. Zgjidhjet e resë kompjuterike (në premisë ose të jashtme) duhet të merren parasysh me masat e duhura mbrojtëse në vend.

Të dhëna të qasshme gjyqësore

75. Bazat e të dhënave duhet të jenë të dizajnuaradhe përgatitur në mënyrë që statistikave gjyqësore të mbliidhen dhe përpunohen automatikisht në baza të rregullta, duke shmangur – ose të paktën minimizuar – përpjekjet njerëzore.
76. Duhet të vendoset një qasje më gjithëpërfshirëse e inteligjencës së biznesit, duke adoptuar teknologjitë moderne të Big Data, të aplikuara në të dhëna të strukturuara dhe të pastruara, në mënyrë që të mundësohet korrelacioni i të dhënave (gjithashtu me bazat e të dhënave të brendshme dhe të jashtme), kërkime efektive, funksionalitetet analitike (përtej statistikave gjyqësore)²³ dhe/ose kryejnë analiza të grupimit dhe analitikë parashikuese²⁴, duke ofruar tabela të dobishme për lloje të ndryshme përdoruesish dhe përgjigje efektive ndaj nevojave qendrore dhe lokale për mbështetjen e vendimeve. Për qëllime të tilla, dokumentet e skanuara mund t'i nënshtrohen një procesi automatik të njohjes optike të karakterit (OCR).
77. Sistemi i dosjeve elektronike duhet të ofrojë procedura të veçanta për korigjimin e gabimeve të bëra nga regjistruerit, duke shmangur shkurtoret (p.sh., qasjen e drejtpërdrejtë në bazat e të dhënave) ose zgjidhje që mund të minojnë qëndrueshmërinë e të dhënave dhe të kenë ndikime negative në statistika dhe analiza të të dhënave.

Vendimet e Gjykatës në dispozicion publik

78. Vendimet e gjykatës duhet të jenë të disponueshme për publikun (d.m.th., pa vërtetim).
79. Zgjidhjet automatike ose gjysmë-automatike të anonimizimit mund të jenë të nevojshme për të zgjidhur kufizimet e privatësisë, duke krijuar një version publik të çdo vendimi.
80. Vendimet dhe dokumentet e lidhura me lëndët duhet të identifikohen në mënyrë unike, duke ndjekur një standard të njohur zyrtarisht, në mënyrë që të sigurohet një citim më i lehtë i praktikës gjyqësore nga të gjithë akterët e përfshirë dhe të zvogëlohet koha e shpenzuar nga profesionistët ligjorë dhe akademikët për kërkimin dhe navigimin e saj.

---

²³ Shembujt mund t'i referohen mjeteve që lejojnë analizat e të dhënave shumëdimensionale në mënyrë interaktive nga perspektiva të shumta, raporte dinamike dhe tabela të personalizueshme, krahasime, etj.

²⁴ Analitika parashikuese përfshin një sërë teknikash statistikore nga nxjerrja e të dhënave, modelimi parashikues dhe mësimi i makinerive që analizojnë faktet aktuale dhe historike për të bërë parashikime rreth ngjarjeve të së ardhmes ose të panjohura.

Kërkesat për vazhdimësinë e biznesit

81. Sistemi i dosjeve elektronike duhet të projektohet dhe zhvillohet duke lejuar qasje dhe përdorim në distancë nga çdo pajisje dhe pa ndonjë kërkesë shtesë për instalimin e softuerit. Kështu, aplikacionet e bazuara në ueb duhet të ndërtohen, në mënyrë që të mund të lëshohen nga një shfletues i përbashkët.
82. Sistemi i dosjeve elektronike duhet të menaxhojë saktë ndërprerjet e përkohshme, p.sh., rifillimin e statusit në momentin e ndërprerjes pa humbje të të dhënave.
83. Duhet të gjenden zgjidhjet e duhura për funksionalitetin back-office të sistemit të mbushjes elektronike për t'i lejuar përdoruesit e brendshëm të punojnë jashtë linje, d.m.th., kur lidhja me internetin nuk është e disponueshme, veçanërisht për studimin dhe hartimin e dokumenteve. Për këto qëllime, sistemi mund të lejojë sinkronizimin e njëanshëm ose të dyanshëm sipas rregullave të përpikta nëpërmjet një veçorie të veçantë të sistemit; nuk duhet të lejohet shkarkimi dhe/ose ngarkimi i pakontrolluar i dokumenteve elektronike.
84. Sistemi i dosjeve elektronike duhet të projektohet dhe zhvillohet për të siguruar qasje të lehtë dhe të shpejtë në informacion në kohë reale siç ruhet në bazat e të dhënave dhe sistemet e menaxhimit të dokumenteve (ose lëndëve). Koha e shpejtë e përgjigjes (e matur në disa sekonda) duhet të sigurohet të paktën për veçoritë më të përdorura, p.sh., shfaqja e rezultateve të kërkimit, shikimi i të dhënave të detajuara, hapja e një dokumenti, etj. Treguesit kryesorë të performancës duhet të kontrollohen dhe maten vazhdimisht dhe në mënyrë proaktive nga një sistem vëzhgues, duke kryer teste të shpeshta të performancës dhe funksionale për skenarë të veçantë.
85. Duhet të zbatohet dislokimi i kohës së ndërprerjes zero. Duhet të merren parasysh qasjet e provuara të zhvillimit, sigurisë dhe operacioneve që lejojnë automatizimin dhe vëzhgimin efektiv të lëshimeve të softuerit në një mënyrë të besueshme.
86. Duhet të krijohet një plan i vazhdimësisë së biznesit, duke synuar të përftojë periudha të shkurtra të mos-disponueshmërisë së sistemit të dosjeve elektronike, së bashku me humbje minimale ose zero të të dhënave në rast përplasjesh ose dëmtimi të të dhënave. Ky i fundit është parametri më kritik, pasi boshllëqet e të dhënave mund të jenë problematike për t'u zgjidhur dhe mund të kenë nevojë për shumë ndërhyrje njerëzore (dhe kohë) për të arritur të dhënat e strukturuar dhe konsistencën e dokumenteve.

Masat mbrojtëse të sigurisë

87. Identifikimi elektronik i personave fizikë ose juridikë duhet të bazohet në një mekanizëm të fortë vërtetimi, për shembull – si në teknologjitë e sotme – përmes të ashtuquajturit “autentifikimi me 2 faktorë”, veçanërisht kur hyni në sistemin e dosjeve elektronike nga një rrjet i jashtëm nëpërmjet internetit (p.sh., nëpërmjet një portali në internet).²⁶
88. Për të menaxhuar siç duhet identitetet e përdoruesve të brendshëm dhe për të rregulluar qasjen e përdoruesve, sistemi i dosjeve elektronike duhet gjithashtu të integrohet me një sistem të menaxhimit të identitetit dhe qasjes. Kjo e fundit duhet të jetë unike për domenin gjyqësor (d.m.th., të përdoret nga të gjitha aplikacionet, jo vetëm nga sistemi i dosjeve elektronike) dhe të ofrojë modele të kontrollit të qasjes të bazuar në role dhe attribute për menaxhimin e autorizimit.
89. Sistemi i dosjeve elektronike duhet të mbrohet në mënyrë të duhur nga sulmet kibernetike, veçanërisht për veçoritë e ekspozuara në internet (p.sh., portalet në internet). Ai duhet t'i nënshtrohet testeve periodike të cënueshmërisë, duke ndjekur standardet ndërkombëtare (p.sh. OWASP për aplikacionet në ueb²⁷).
90. Për të garantuar konfidencialitetin e të dhënave, veçanërisht për lloje të caktuara të informacionit të ndjeshëm (p.sh., emrat e të pandehurve), duhet të vendosen zgjidhje për enkriptimin e të dhënave dhe dokumenteve në lidhje me proceset e transmetimit dhe arkivimit. Ky informacion duhet gjithashtu të mbrohet nga qasja e drejtpërdrejtë nëpërmjet një sistemi operativ (p.sh., nga një administrator i sistemit), pajisjet e ruajtjes dhe media rezervë gjithashtu. Një aspekt thelbësor që duhet marrë në konsideratë është menaxhimi i saktë i çelësit(ve) të enkriptimit/deshifritimit, i cili gjithashtu përfshin një sërë aspektesh organizative.

---

²⁶ Zbatimi i kohëzgjatjes zero është një metodë vendosjeje ku një aplikacion (p.sh., një sistem e-dosjimi) nuk është asnjëherë në funksion ose në gjendje të paqëndrueshme gjatë procesit të vendosjes ose përditësimit.

²⁶ Zgjidhjet më të zakonshme janë kartat inteligjente ose kartat kombëtare të identitetit (që përmbajnë një certifikatë vërtetimi të kualifikuar), një fjalëkalim njëpërdorimësh (OTP) i krijuar nga një aplikacion celular në telefonin e mençur të përdoruesit ose një vërtetim nëpërmjet një ofruesi të identitetit të njohur nga autoriteti gjyqësor (zakonisht një i miratuar nga shteti).

²⁷ Open Web Application Security Project (OWASP) është një komunitet në internet që prodhon artikuj, metodologji, dokumentacion, mjete dhe teknologji lirisht të disponueshme në fushën e sigurisë së aplikacioneve në ueb.

91. Në rastet e punës në distancë duhet të vendosen masat e duhura mbrojtëse për të garantuar konfidencialitetin e dokumenteve elektronike që përmbajnë të dhëna të ndjeshme të përpunuara në pajisjen(et) në fjalë.
92. Zgjidhjet e ndarjes së të dhënave duhet të zbatohen për të siguruar që vetëm përdoruesit e dosjeve elektronike mund të kenë qasje në të dhënat e tyre, sipas të drejtave të tyre, ndërsa përdoruesit e sistemit të privilegjuar (p.sh., administratorët e bazës së të dhënave ose sistemi) nuk mund të lexojnë ose përditësojnë të dhënat.

Arkitektura ndërvepruese

93. Sistemi i dosjeve elektronike duhet të projektohet në mënyrë të tillë që të jetë gati për të ndërvepruar me sistemet e jashtme, duke siguruar përputhshmëri maksimale në nivel kombëtar për të shkëmbyer të dhëna në mënyrë efektive dhe efikase me autoritetet e tjera (p.sh., regjistrat e tokës dhe bizneseve, zbatimi i ligjit, etj.). Kjo duhet të lehtësojë punën e gjyqtarit në pranimin në kohë dhe gjithëpërfshirës elektronik të dokumenteve të kërkuara përmes kanaleve digjitale të krijuara. Duhet të miratohen parimet e duhura arkitekturore dhe standardet teknologjike moderne. Duke marrë parasysh ndërlikueshmërinë e dosjeve elektronike, arkitektura ndërvepruese²⁸ mund të konsiderohet e përshtatshme pasi kontribuon në reduktimin e kompleksitetit të TI-së, konsolidimin e të dhënave dhe aplikacioneve dhe ndërveprim më të mirë të sistemeve.
94. Rrjedhat e ndërveprueshmërisë duhet të dizajnohen për të garantuar sigurinë e duhur, mbrojtjen e të dhënave personale dhe aranzhimet e konfidencialitetit, bazuar në nivelin e ndjeshmërisë, p.sh., vendosjen e kanaleve të koduara dhe një infrastrukturë të çelësit publik për të garantuar vërtetësinë, integritetin dhe privatësinë e të dhënave të shkëmbyera.
95. Marrja në konsideratë e ripërdorimit të blloqeve të ndërtimit të lehtësuar nga qeveria është një domosdoshmëri, p.sh., platformat ekzistuese ose kornizat ekzistuese për nënshkrimet elektronike, e-ID-të, pagesat elektronike, dërgesat elektronike, etj.
96. Rregulloret dhe mjetet e disponueshme të Bashkimit Evropian²⁹ duhet të konsiderohen nga shtetet jo anëtare të BE-së për të siguruar ndërveprim ndërkufitar dhe shkëmbim të e-provave³⁰.

---

²⁸ Arkitektura ndërvepruese i referohet një plani konceptual që përcakton strukturën dhe funksionimin e organizatave me synim për të përcaktuar se si një organizatë mund të arrijë në mënyrë efektive objektivat e saj aktuale dhe të ardhshme duke identifikuar dhe analizuar në mënyrë proaktive dhe të ndërlidhur ekzekutimin e ndryshimit drejt vizionit dhe rezultateve të dëshiruara të biznesit.

²⁹ P.sh., e-CODEX (Komunikimi elektronik i drejtësisë nëpërmjet shkëmbimit të të dhënave në internet), një sistem i sigurt i decentralizuar i IT-së që ndërlidh sisteme të ndryshme kombëtare të drejtësisë elektronike për të kryer procedura

ndërkufitare në çështjet civile dhe penale. Në dispozicion në <https://www.e-codex.eu/>.

³⁰ Për shembull, Komisioni Evropian krijoi Sistemin e shkëmbimit digjital të dëshmive elektronike, një sistem i sigurt i decentralizuar që lejon autoritetet kompetente të shteteve anëtare të BE-së të komunikojnë me shpejtësi dhe lehtësi në lidhje me shkëmbimet elektronike në kontekstin e Urdhrit Evropian të Hetimit dhe instrumenteve të ndryshme të Ndihmës së Ndërsjelltë Juridike në fushën e së drejtës penale. Ai përdor sistemin e-CODEX-it si mjet për transmetim të sigurt të të dhënave.

Shtojcë

Lista kontrolluese për zhvillimin e një sistemi të dosjeve elektronike si pjesë e një strategjie gjithëpërfshirëse të digjitalizimit të gjykatave

Kjo listë kontrolli u shërben politikëbërësve, përfaqësuesve të organeve të menaxhimit gjyqësor, menaxherëve të projekteve, menaxherëve të TI-së, etj., për të përshkruar më mirë hapat drejt një sistemi afatgjatë dhe efektiv të dosjeve elektronike, si pjesë e një strategjie gjithëpërfshirëse të digjitalizimit të gjykatave.

Ndërsa kjo listë kontrolli mund të përdoret si një instrument i veçantë për të mbështetur dizajnimin e sistemit të dosjeve elektronike, ajo gjithashtu shërben si një mjet plotësues për të ndihmuar palët e interesuara të interpretojnë më mirë konceptet e renditura në këto udhëzime. Çdo pyetje, e regjistruar në listën e kontrollit, rrjedh nga një ose më shumë udhëzime, ku numërohen udhëzimet (I.1, I.2,) tregon pjesën përkatëse (I, II ose III) dhe pikën (1, 2, 3) brenda këtyre udhëzimeve me të cilat mund të lidhet konteksti i pyetjes.

Qasja e vlerësimit të listës së kontrollit bazohet në teknikat e prioritizimit të përdorura në menaxhim, analizën e biznesit, menaxhimin e projekteve dhe zhvillimin e softuerit për të arritur një mirëkuptim të përbashkët me palët e interesuara për rëndësinë që ata i kushtojnë përmbushjes së çdo kërkesë. Klasifikimi është si më poshtë:

- Kërkesat si "duhet të ketë" janë kritike për dorëzim në mënyrë që të ketë sukses.
- Kërkesat e etiketuara si 'duhet të ketë' (should have) janë të rëndësishme, por jo të nevojshme për dorëzim. Ndërsa kërkesat 'duhet të ketë' (should have) mund të jenë po aq të rëndësishme sa 'duhet të ketë' (must have), ato shpesh nuk janë aq kritike për kohën ose mund të ketë një mënyrë tjetër për të përmbushur kërkesën në mënyrë që të mund të pezullohet deri në një dorëzim të ardhshëm.
- Kërkesat e etiketuara si "mund të ketë" janë të dëshirueshme, por jo të nevojshme dhe mund të përmirësojnë përvojën ose kënaqshmërinë e përdoruesit për një kosto të vogël. Këto zakonisht përfshihen nëse koha dhe burimet lejojnë.

Lista e kontrollit mund të përshtatet - veçanërisht në lidhje me kolonën "pajtueshmëria" - në varësi të status quo-së së shtetit në paraqitjen elektronike dhe/ose fazën përkatëse të zbatimit dhe/ose digjitalizimit.

Lista kontrolluese harton masat e nevojshme për regjistrimin e suksesshëm të dosjeve elektronike dhe digjitalizimin në gjykatë duke marrë parasysh ekspertizën e nevojshme. Kjo u ofron ekspertëve një pasqyrë të shpejtë se çfarë lloj burimesh mund të nevojiten për zbatimin e masës në fjalë.

Masa	Vlerësimi		Hartimi i masave të nevojshme praktike			Referim për një udhëzues	Udhëzimet përkatëse
	Niveli i rëndësisë	Pajtueshmëri	Masa legjislative	Lidhur me qeverisjen ose organizimin	Masa e TI-së ose kërkesa e		
Pjesa I – Qeverisja dhe çështjet strategjike							
A ekziston një strategji gjithëpërfshirëse për transformimin gjyqësor dhe/ose drejtësinë elektronike dhe/ose digjitalizimin e procedurave gjyqësore që përfshin konsideratat për paraqitjen elektronike?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	I.2	I.1 I.3 I.11-13 I.21
Nëse ekziston, a është zhvilluar në pajtueshmëri me strategjitë ekzistuese kombëtare dhe/ose mbarë evropiane të digjitalizimit?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	I.5	I.1-3 I.7
A përfshijnë udhëzimet dhe angazhimet e politikave për transformimin gjyqësor dhe/ose drejtësinë elektronike dhe/ose digjitalizimin e procedurave gjyqësore masa strategjike, organizative dhe teknike, duke përfshirë edhe dosjen elektronike?	duhet të ketë	☐	Po	Po	-	I.3	I.1-2 I.11-13
A parashikohet sistemi juaj i dosjeve elektronike si pjesë e një ekosistemi më të madh shërbimesh (elektronike) gjyqësore?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	I.1	I.2-3 I.11-13 I.26 II.19
A ka një udhërrëfyes të qartë që tregon detaje mbi ndryshimet e nevojshme dhe ndikimet e pritshme në lidhje me zhvillimin dhe zbatimin e dosjeve elektronike?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	I.12	I.1-3 I.11 I.13 I.17
Nëse një udhërrëfyes duhet të dalë, a e merr parasysh masat dhe lehtësitë përkatëse mbështetëse (rrjeti ekzistues, hardueri, softueri, zhvillimi, mirëmbajtja, asistenca, etj.) të disponueshme? Nëse këto të fundit nuk konsiderohen të mjaftueshme për qëllimet e dosjeve elektronike, a ka ndonjë masë paraprake për të mbështetur procesin e zhvillimit dhe vendosjes së sistemit të dosjeve elektronike?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	I.24	I.3 I.12 II.1
Nëse një udhërrëfyes duhet të dalë, a e merr parasysh kulturën digjitale të palëve të interesuara dhe nivelet e aftësive digjitale? Nëse këto të fundit nuk konsiderohen të mjaftueshme për qëllimet e dosjeve elektronike, a ka ndonjë masë paraprake për të mbështetur procesin e zhvillimit dhe vendosjes së sistemit të dosjeve elektronike?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	I.24	I.12 I.22
A ekziston një legjislacion kombëtar i dedikuar për digjitalizimin e procedurave gjyqësore dhe/ose çështjeve të dosjeve elektronike, duke integruar konceptet e formalizimit, thjeshtimit dhe/ose dematerializimit të procedurave gjyqësore?	duhet të ketë	☐	Po	-	-	I.6	I.2 I.4
A ekziston një legjislacion kombëtar i dedikuar për digjitalizimin e procedurave gjyqësore dhe/ose çështjeve të dosjeve elektronike, duke zbatuar uniformitetin?	duhet të ketë	☐	Po	-	-	I.6	-
Nëse ekziston një legjislacion kombëtar i dedikuar për digjitalizimin e procedurave gjyqësore dhe/ose çështjeve të dosjeve elektronike, a është ai në përputhje me aktet procedurale dhe	duhet të ketë	☐	Po	-	-	I.7	I.5

legjislacionin ekzistues në fushën e qeverisjes elektronike?	ketë						
--	------	--	--	--	--	--	--

Masa	Vlerësimi		Hartimi i masave të nevojshme praktike				Referenca d e (në tekstin)	Udhëzimet përkatëse
	Niveli i rëndësisë	Pajtueshmëria	Masa legjislative	Lidhur me qeverisjen ose organizimin	Masa e TI-së ose kërkesa e			
Nëse ekziston një legjislacion kombëtar i dedikuar për digjitalizimin e procedurave gjyqësore dhe/ose çështjeve të dosjeve elektronike, a ekziston një procedurë për rishikimin dhe vlerësimin e rregullt të legjislacionit në lidhje me nevojat ekzistuese dhe/ose përparimet teknologjike?	duhet të ketë	☐	Po	-	-	I.7	I.14	
Në rast të masave të detyrueshme të vendosura nga legjislacioni, a parashikon legjislacioni ndonjë periudhë tranzicioni apo një sërë masash të njëpasnjëshme për zbatimin e detyrimit në praktikë?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.23	I.6-8	
Në rast të masave të detyrueshme të vendosura nga legjislacioni, a janë ato në varësi të niveleve të gatishmërisë në lidhje me dislokimin? A ka masa për të zbutur rreziqet që lidhen me mungesën e gatishmërisë në kohën e disponueshmërisë?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.23	I.6-8	
Nëse ekziston një legjislacion kombëtar i dedikuar për digjitalizimin e procedurave gjyqësore dhe/ose çështjeve të dosjeve elektronike, a i merr parasysh përjashtimet e ndryshme dhe rastet specifike të përdorimit që nënkupton teknologjinë e zgjedhur dhe/ose modelin e transformimit gjyqësor?	duhet të ketë	☐	Po	-	-	I.8	-	
A ekziston një praktikë rregullatore eksperimentale dhe/ose një grup masash për të 'testuar' zbatimin e përdorimeve të reja të teknologjisë brenda fushës gjyqësore?	mund të ketë	☐	Po	Po	Po	I.9 I.10	-	
A ka tregues të duhur kyç të performancës për të monitoruar efikasitetin e masave strategjike, organizative dhe teknike të ndërmarra?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	I.14	II.5	
A ekziston një praktikë e menaxhimit të ndryshimit dhe/ose një grup masash për të monitoruar nevojat e palëve të interesit?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	I.15	I.16-20	
A ekziston një mekanizëm për të lejuar palët e interesuara të paraqesin komente mbi strategjinë/udhërrëfyesin në fuqi (a duhet të ekzistojë një i tillë)?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	I.16	I.15 I.18-21	
A e përfshin sistemi juaj i dosjeve elektronike përqendrimin e përdoruesit?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	I.18	I.19-21	
A ekziston një mekanizëm për të lejuar përdoruesit e jashtëm të marrin pjesë në mënyrë aktive në kërkesat përcaktuese të dosjeve elektronike dhe/ose të japin reagime përmes fazave të zhvillimit të dosjeve elektronike?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	I.18	I.19-21	
A ekziston një mekanizëm për t'i lejuar përdoruesit e brendshëm të marrin pjesë në mënyrë aktive në kërkesat përcaktuese të dosjeve elektronike dhe/ose dhënien e komenteve përmes fazave të zhvillimit të dosjeve elektronike?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	I.18	I.19-21	
A e përfshin sistemi juaj i dosjeve elektronike parimin "digjital sipas paracaktimit"?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.22	I.1	

A merret parasysh gatishmëria e palëve të interesuara (kultura ekzistuese, niveli i adoptimit të mjeteve digjitale, aftësitë digjitale) në mënyrën se si strategjia/udhërrëfyesi parashikon zbatimin (plotësisht ose pjesërisht) të parimit "digjital sipas paracaktimit"?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	I.22	II.25-26
--	---------------	--------------------------	---	----	---	------	----------

Masa	Vlerësimi		Hartimi i masave të nevojshme praktike				Referenca dhe (shprehjet)	Udhëzimet përkatëse
	Niveli i rëndësisë	Pajtueshmëria	Masa legjislative	Lidhur me qeverisjen ose organizimin	Masa e TI-së ose kërkesa e			
A është ofrimi i shërbimeve gjyqësore në mënyrë digjitale një opsion i preferuar?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.25	I.22	
Nëse ofrimi i shërbimeve gjyqësore në mënyrë digjitale është një opsion i preferuar, a parashikoni të mbani kanale të tjera të hapura për ata që janë shkëputur sipas zgjedhjes ose nevojës?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.25	I.22 III.10	
A është mbajtja e dokumenteve vetëm në mënyrë digjitale një përparësi?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.25	I.22	
Nëse mbajtja e dokumenteve vetëm në mënyrë digjitale është një përparësi, a janë të disponueshme infrastruktura dhe aftësitë e nevojshme?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.25	I.22	
A sigurohet shkëmbimi i automatizuar i të dhënave me sisteme të jashtme?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.26	I.22	
Nëse nuk sigurohet shkëmbimi i automatizuar i të dhënave me sistemet e jashtme, a ekzistojnë zgjidhje të përkohshme për të siguruar zbatimin e parimit vetëm një herë?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.26	I.22	
Pjesa II – Aspekte organizative								
A mbështetet zhvillimi dhe vendosja e sistemit tuaj të dosjeve elektronike nga burime adekuate (duke marrë parasysh të gjithë jetëgjatësinë e sistemit)?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	II.1	I.11-13	
A është siguruar financimi?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.2	I.11 II.1	
A planifikoni të angazhoni burime të brendshme për zhvillimin dhe mirëmbajtjen e sistemit të dosjeve elektronike?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	II.3	II.1-2	
Në rast se konsiderohet prokurimi publik, a parashikohet zhvillimi i një prove koncepti, një prototipi apo një produkti minimal të zbatueshëm?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	II.3	II.1-2 II.10	
A merret parasysh afati kohor për zhvillimin e sistemit të dosjeve elektronike kundrejt vonesave të mundshme në alokimin e burimeve ose nevojave për harmonizim me projektet ose masat përkatëse?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.3	II.1-2	
A sigurohet përfshirja e duhur dhe afatgjatë si e ekspertëve gjyqësorë ashtu edhe e praktikuesve ligjorë (që kanë njohuri mbi rregullat dhe nevojat e sakta procedurale nga brenda) në masat e zhvillimit të TI-së?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.4	II.1	

A janë ekspertë gjyqësorë dhe/ose praktikantë ligjorë të angazhuar në ndonjë aktivitet (bashkë) menaxhimi?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.9	II.1-2 II.4
Në rast se ekspertët gjyqësor dhe/ose praktikuesit ligjorë janë të angazhuar në ndonjë aktivitet (bashkë) menaxhimi, a janë ata të disponueshëm për të ndarë një kohë të konsiderueshme dhe për të fituar aftësitë e duhura menaxheriale?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.9	II.1-2 II.4

Masa	Vlerësimi		Hartimi i masave të nevojshme praktike				
	Niveli i rëndësishëm	Pajtueshmëria	Masa legjislative	Lidhur me qeverisjen ose organizimin	Masa e Tl-së ose kërkesa e	Referenca dhe (shprehjet)	Udhëzimet përkatëse
A sigurohet përfshirja e ekspertëve në transformimin organizativ, menaxhimin e ndryshimeve, komunikimin, etj., për të mbështetur planifikimin e projektimit, duke përdorur mjetet e duhura të bashkëpunimit dhe ndërtimin e besimit duke komunikuar ndryshimet në mënyrën më të përshtatshme për audiencën?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.4	II.1-2
A janë miratuar treguesit kyç përkatës të performancës për të monitoruar dhe vlerësuar zbatimin e projektit dhe alokimin e burimeve?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.5	I.14 II.1-2
A janë miratuar treguesit kyç të performancës për të monitoruar dhe vlerësuar kthimin e investimit, menaxhimin e kostos dhe kursimet e burimeve njerëzore?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.5	I.14 II.1-2
A është planifikuar një zbatim hap pas hapi (ose projekte që lidhen me zbatimin) e sistemit të dosjeve elektronike?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.6	I.11-13 I.22-26
Në rast të një zbatimi hap pas hapi, a janë (nën)masat prioritare në konsiderata të bazuara në ndikim?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.6	I.11-13 I.22-26 II.1
Në lidhje me menaxhimin e projektit, a janë (nën)masat prioritare bazuar në konsideratat e ndikimit të pritur, vlerës për parane dhe menaxhimin të rrezikut?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.7	I.11-13 I.22-26 II.1 II.6
A konsiderohet (ndonjë formë) e metodologjisë së shkathët për qëllime të menaxhimit të projektit?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.8	-
A konsiderohet (ndonjë formë) e metodologjisë së shkathët për qëllime të zhvillimit teknik?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.8	-
A janë miratuar procedurat e duhura të menaxhimit të projektit?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.8	-
A ka ndonjë mekanizëm eksperimental të kampionimit të planifikuar për t'u zhvilluar?	mund të ketë	☐	-	Po	Po	II.10	II.3
A ka ndonjë masë për transformimin organizativ të zyrave mbështetëse të organeve gjyqësore?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	II.11	II.6-7
A ekziston një metodologji e duhur e riinxhinierimit të procesit (transformimi i biznesit)?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	II.12	I.18-19 II.6
A janë të përfshira operacionet e automatizuara dhe përpjekjet për minimizimin e ngarkesës së punës në dizajnin e sistemit të dosjeve elektronike?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	II.13	II.12

	ketë						
A e përvetëson modeli i sistemit tuaj të dosjeve elektronike qasjen e parë mobile?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	II.14	II.12-13 II.15

Masa	Vlerësimi		Hartimi i masave të nevojshme praktike				Referenca dhe (shprehjet)	Udhëzimet përkatëse
	Niveli i rëndësishëm	Pajtueshmëria	Masa legjislative	Lidhur me qeverisjen ose organizimin	Masa e TI-së ose kërkesa e			
A e përfshin dizajni i sistemit tuaj të dosjeve elektronike parimin e transparencës?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.4 II.16	I.12 II.17-19 II.21	
A e përfshin dizajni i sistemit tuaj të dosjeve elektronike parimin e llogaridhënies?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.4 II.16	II.17-19 II.21	
A e përfshin dizajni i sistemit tuaj të dosjeve elektronike parimin e përfshirjes?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.4 II.17	II.16 II.18-19	
A e përfshin dizajni i sistemit tuaj të dosjeve elektronike parimin e qasshmërisë?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	I.4 II.18	II.16-17 II.19	
A përfshin dizajni i sistemit tuaj të dosjeve elektronike elemente të thjeshtimit administrativ, përmirësimit të shërbimit dhe përqendrimit të përdoruesit?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	I.4 II.16	II.17-19	
A e zbaton dizajni i sistemit tuaj të dosjeve elektronike parimin e një ndalese?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	II.19	I.4 II.16-18	
A parashikon dizajni i sistemit tuaj të dosjeve elektronike masa specifike për kufizimin e barrës administrative për përdoruesit e brendshëm?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	II.20	II.16-18	
A ekziston një strategji komunikimi për të mbështetur zbatimin e dosjeve elektronike?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.21 II.22	I.20	
Në rast të një strategjie komunikimi ekzistuese, a parashikon ajo masa për transparencën e përpjekjeve dhe rezultateve?	mund të ketë	☐	-	Po	-	II.21	I.4 II.22	
Në rast të një strategjie komunikimi ekzistuese, a parashikon ajo angazhimin e akterëve kryesorë në masat e avokimit?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.21	I.21 II.22	
Në rastin e një strategjie ekzistuese komunikimi, a e konsideron ai aplikimin e dizajnit të përqendruar te njeriu për të dhënë mesazhe më të qarta, të hapura dhe të kuptueshme?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.23 II.24	II.21-22	
A ka ndonjë masë të planifikuar për të përmirësuar aftësitë digjitale të përdoruesve?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.25	I.22 II.11	
A ka ndonjë masë për mbështetjen e përditshme, trajnimin dhe asistencën teknike?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.26 II.27	I.22 II.11	

A janë parashikuar masa që lidhen me trajnimin në internet, një zyrë ndihmëse me orë të zgjatura dhe/ose mbështetje teknike në distancë sipas kërkesës?	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.27	II.25
A janë parashikuar masa që lidhen me udhëzimin digjital dhe/ose udhëzimin krah-më-krah nga kolegët? (për përdoruesit e brendshëm)	duhet të ketë	☐	-	Po	-	II.28	II.25 II.27
Pjesa III – Aspekte teknike							

Masa	Vlerësimi		Hartimi i masave të nevojshme praktike				
	Niveli i rëndësisë	Pajtueshmëria	Masa legjislative	Lidhur me qeverisjen ose organizimin	Masa e TI-së ose kërkesa e	Referencat në (shprehjet)	Udhëzimet përkatëse
A përpunohen dokumentet gjyqësore vetëm në formë elektronike për qëllime të paraqitjes elektronike?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.1	-
A krijohen dhe vihen të disponueshme në formate të hapura (p.sh., PDF) dokumentet elektronike që janë akte ligjore (p.sh., lutjet, deklaratat, urdhrat, vendimet, etj.)?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.2	-
A futen në aktet ligjore lidhjet me legjislacionin dhe praktikën gjyqësore?	mund të ketë	☐	-	Po	-	III.3	II.20 III.24 III.26
A zbatohet nënshkrimi elektronik i kualifikuar (ose shërbimi ekuivalent) për ato akte ligjore që mund të përdoren jashtë fushës gjyqësore (p.sh., vendimet gjyqësore)?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.4	III.41
A përmbajnë (ose shoqërohen me) të dhëna të strukturuar, d.m.th., meta të dhëna?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.5	III.6
A kontrollohet cilësia dhe plotësia e meta të dhënave gjatë procesit të depozitimit elektronik?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.6	III.22
A ofron sistemi i dosjeve elektronike një dëshmi të pakontestueshme të dorëzimit?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.7	-
A lejohet regjistrimi elektronik i dosjeve multimediale dhe të mëdha (d.m.th., përgjimet, videot, etj.)?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.8	III.9 III.20 III.42
A ka ndonjë masë për të garantuar trajtimin dhe shkëmbimin korrekt të e-provave, për sa i përket identifikimit, grumbullimit, marrjes, transmetimit dhe ruajtjes?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.9	-
A ka kanale të tjera dosjesh të hapura për ata që janë shkëputur sipas dëshirës apo nevojës apo për lloje të caktuara lëndësh/procedurash?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.10	I.25 III.1
A e kanë përdoruesit e brendshëm mundësinë të personalizojnë shabllonet për dokumentet e krijuara në hapat e ndryshëm të proceseve gjyqësore (p.sh., vendimet, komunikimet, procesverbalet e seancave, etj.)?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.11	II.13
A janë të disponueshme zgjidhjet për të mundësuar pagesën online të tarifave gjyqësore (“e-pagesat”)?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.12	-
Nëse ekziston një zgjidhje e e-pagesave, a është projektuar dhe zbatuar ajo për të garantuar sigurinë e transferimit të parave gjatë gjithë procesit?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.13	-
Nëse ekziston një zgjidhje për pagesën elektronike, a është procesi i pagesës elektronike i integruar siç duhet me sistemin e dosjeve elektronike?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.14	-

Masa	Vlerësimi		Hartimi i masave të nevojshme praktike				
	Niveli i rëndësishëm	Pajteshmëria	Masa legjislative	Lidhur me qeverisjen ose organizimin	Masa e TI-së ose kërkesa e	Referenca dhe (shprehjet)	Udhëzimet përkatëse
Nëse ekziston një zgjidhje e pagesave elektronike, a parashikon ajo një llogaritje automatike të tarifave gjyqësore që duhet të paguhet në rast se ato janë fikse ose bazuar në parametra të njohur?	mund të ketë	☐	-	Po	Po	III.15	-
Nëse disponohet një llogaritje automatike e tarifave gjyqësore, a ofrohen për qytetarët privatë veçori llogaritëse të qasshme nga publiku?	mund të ketë	☐	-	Po	Po	III.16	-
A ka një depo unike të të dhënave dhe dokumenteve në nivel kombëtar?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.17	-
A siguron depoja e dokumenteve ruajtjen e e-dokumenteve për të ruajtur (dhe për të qenë në gjendje të provojë) integritetin e tyre në çdo hap të ciklit të tyre jetësor?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.18	-
A ofron depoja e dokumenteve ndërfaqe programimi të aplikacioneve për aplikime, gjithashtu edhe për ato të jashtme, nëpërmjet kanaleve të sigurta?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.19	III.39
Në lidhje me prezantimin e provave (video), a janë identifikuar standarde të hapura dhe a janë zhvilluar/shpërndarë zgjidhje të veçanta transmetimi?	mund të ketë	☐	Po	Po	Po	III.20	III.9 III.42
A mbledhen dhe përpunohen automatikisht dhe në mënyrë të rregullt statistikatat gjyqësore?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.21	-
A ndiqet dhe zbatohet një qasje e inteligjencës së biznesit për të dhënat e strukturuar dhe të pastruar?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.22	-
A ofron sistemi i dosjeve elektronike procedura specifike ose zgjidhje për korrigjimin e gabimeve të bëra nga regjistruarit, shmangien e shkurtoreve (p.sh., qasjen e drejtpërdrejtë në bazat e të dhënave)?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.23	-
A janë të disponueshme publikisht vendimet e gjykatës?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.24	III.21
A ka zgjidhje automatike ose gjysmë-automatike anonimizimi për të zgjidhur kufizimet e privatësisë?	mund të ketë	☐	Po	Po	Po	III.25	-
A identifikohen në mënyrë unike vendimet dhe dokumentet e lidhura me çështjen?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.26	II.20 III.3 III.23
A lejon sistemi i dosjeve elektronike qasje në distancë nga çdo pajisje dhe pa ndonjë kërkesë shtesë për instalimin e softuerit?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.27	-
A i menaxhon sistemi i dosjeve elektronike ndërprerjet e përkohshme?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.28	-

A ka zgjidhje të duhura për funksionalitetin back-office të sistemit të mbushjes elektronike për t'i lejuar përdoruesit e brendshëm të punojnë jashtë linje, d.m.th., kur lidhja e internetit nuk është e disponueshme, veçanërisht për studimin dhe hartimin e dokumenteve?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.29	-
--	---------------	--------------------------	---	----	----	--------	---

Masa	Vlerësimi		Hartimi i masave të nevojshme praktike				
	Niveli i rëndësisë	Pajtushmëria	Masa legjislative	Lidhur me qeverisjen ose organizimin	Masa e TI-së ose kërkesa e	Referenca dhe (në rastin e nevojshëm)	Udhëzimet përkatëse
A siguron sistemi i dosjeve elektronike qasje të lehtë dhe të shpejtë në informacionin në kohë reale, me kohë të shpejtë përgjigjeje?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.30	-
A ekzistojnë paradigma që të eliminojnë ose të paktën të minimizojnë kohën e ndërprerjes së sistemit të dosjeve elektronike kur kjo e fundit përditësohet?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.31	-
A ekziston një plan për vazhdimësinë e biznesit?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.32	-
A bazohet e-identifikimi në të paktën dy faktorë të ndryshëm të vërtetimit, veçanërisht kur qasësh nga një rrjet i jashtëm nëpërmjet internetit?	duhet të ketë	☐	Po	Po	Po	III.33	-
A është sistemi i dosjeve elektronike i integruar me një sistem të menaxhimit të identitetit dhe qasjes?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.34	III.33
A mbrohen në mënyrë adekuate nga sulmet kibernetike veçoritë e sistemit të dosjeve elektronike të ekspozuara në internet?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.35	-
A kryhen teste periodike të cënueshmërisë, sipas standardeve ndërkombëtare?	duhet të ketë	☐	-	Po	Po	III.35	-
A ka zgjidhje për të enkriptuar të dhënat dhe dokumentet për lloje të caktuara të informacionit të ndjeshëm?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.36	-
A ekzistojnë masat e duhura mbrojtëse të sigurisë në rastet e punës në distancë për të garantuar konfidencialitetin e dokumenteve elektronike që përmbajnë të dhëna të ndjeshme të përpunuara në pajisjen(et) në fjalë?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.37	III.29
A ka zgjidhje për ndarjen e të dhënave për të siguruar që vetëm përdoruesit e aplikacionit mund të kenë qasje në të dhënat e tyre?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.38	-
A është i gatshëm sistemi i dosjeve elektronike për të ndërvepruar me sisteme të jashtme, duke siguruar përputhshmëri maksimale në nivel kombëtar?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.39	-
A sigurojnë rrjedhat e ndërveprimit sigurinë e duhur, mbrojtjen e të dhënave personale dhe konfidencialitetin?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.40	-
A merret parasysh ripërdorimi i blloqeve të ndërtimit të ndihmuar nga qeveria?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.41	-
[për shtetet jo anëtare të BE-së] A merren parasysh rregulloret e ndërveprimit të BE-së dhe mjetet në dispozicion në dritën e shkëmbimeve (të mundshme) ndërkufitare?	duhet të ketë	☐	-	-	Po	III.42	-